

REDEMPTIO

A JÁSZ ÉS KUN TELEPÜLÉSEK HONISMERETI LAPJA

XXVII. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

Ára: 500 Ft

2020. ÁPRILIS

REDEMPTIO (latin szó, ejtsd: redempció) – visszavásárlás, megváltás, önmegváltás. A szó az 1745-ös jászkun redempcióra utal, amikor a jászok és a kunok példás összefogással, saját erejükből visszavásárolták régi kiváltságjogaikat. Mária Terézia magyar királynő 1745. május 6-án írta alá a jászok és a kunok redempcionális diplomáját.

Molnár Levente, a Jász Bandérium kapitánya

Fotó: Szalay György

TARTALOM

HÍRES JÁSZBERÉNYIEK

- Frantz Alajos (1830–1885) 2–4. oldal
Emlékezés régi jászberényi tanárookra XVIII. 4–10. oldal
RÉGI POROS IRATOK

- A Petrovics-féle lacházi szerződés 10–11. oldal
Márton Lajos és a jászberényi ferencesek 12. oldal
HÍRES FÜLÖPSZÁLLÁSIÁK

- Vámos Károly (1938–2013) 12–15. oldal
Nemzedékek kulturális jellemzői

- Tudományos konferencia Jászberényben 16–17. oldal
Újabb adatok a Nyakvágó csárdához 18–19. oldal
Közygyűlés a Malomban 19. oldal
Jubilált a jászkiséri

- Csete Balázs Honismereti Szakkör 20. oldal
50 éves a jászkiséri
Csete Balázs Honismereti Szakkör 21–23. oldal

- Karant én, karant te, karant ő... 23. oldal

- VERSELŐ JÁSZOK 23. oldal

- Jászsági népmesék – A félig nyúzott bakkecske 24. oldal

- A Jászfényszaruért Alapítvány
negyedszázados működésének ünnepe 25–27. oldal

Gyökerek és szárnyak

- Családtörténeti kiállítás
a Túri Fazekas Múzeumban 27–28. oldal

- 45 éves a Népi Díszítőművészeti

- Kézimunka Szakkör Túrkevéen 29–30. oldal

EMLÉKEINK SUBLÓTJÁBÓL

- Régi jászberényi polgárházak 4. rész 31. oldal
A jászkapitányok tanácsa ülésezett Jászkiséren 32. oldal

HÍRES JÁSZBERÉNYIEK

Egy jászberényi születésű orvos, aki Egerben lett országos hírű Frantz Alajos (1830–1885) életének nevezetes cselekedetei

Ez a rövid tanulmány egy Jászberényben született orvossról szól, aki szülőhazájában nagy népszerűségnek örvendett, de az igazi karrierjét Heves megyében, Egerben csinálta meg. Azt a szakmai sikert, amit egy orvos elérhet, azt már Jászberényben elérte. Már szülőföldjén felfigyeltek kivételesen hatékony gyógyító tevékenységére. De az egri érsek – az akkor regnáló kisapponyi Bartakovics Béla – elcsábí-

Családja, tanulmányai

Családi nevét kétféle módon is írták a fellelhető forrásokban. Számos forrásban „Francz” néven szerepelt, de mi a továbbiakban a családnévét az anyakönyvben szereplő Frantz változatban használjuk. Egy polgári családban, Jászberényben született 1830. február 3-án, édesapja, Frantz József, édesanyja Kováts Jozefina volt. Az Eger című hetilap 1885. 9. 22-i számában születési

szakos felfedezése „A gyermekági láz kóroktana” című cikke.

Frantz doktor végzés után orvosként Budapesten kezdte hivatása gyakorlását, de szülővárosa, Jászberény meghív-

778		Amms 1830			
Dis Men No	Lapissans	Lapissans vel Lapissans	Barenus	Ersum	Rel Com Leranco
Februarius.					
No	No	Aloysius	Josephus Frantz	No	Francisca Moizaros
		Jozeph	Kováts	Rel. Gy.	Chorica Engl

FamilySearch-en keresztül születésének anyakönyvi bejegyzése

Korabeli kép a pesti orvosi egyetem épületéről

totta, a jászok nagy fájdalmára. Egerben országos hírnevet szerzett, nagyszerű pályafutását és nagylelkűségét mindenütt díjazták. Egy külön szakmai érdekesség, hogy 1868-ban egy nevezetes tanulmányában – talán elsőként az országban – részletesen írt a tiszai halászlé receptjéről. De az élet mindig kegyetlen az ilyen kiváló emberekkel, rövid életet adott számára a Teremtő.

helyként Egert tüntette fel, nyilván hibásan, ezért az anyakönyvi kivonatot mellékeljük.

A pesti egyetemen tanult s szerezte meg az orvosi tudomány széleskörű ismereteit, és 1858-ban szerzett diplomát. Nevezetes időpontban vette át a diplomáját, éppen abban az évben jelent meg az Orvosi Hetilap január 10-i számában Semmelweis Ignác kor-

Semmelweis Ignác
korszakos felfedezését
közlő cikk

ta őt 1858-ban a helyi kórház főorvosi állására. A fiatal orvos rövid időn belül városzerte nagyon híres lett. Mindig pontos diagnózisokat adott, a betegeknek a kórállapotát nagyon pontosan felismerte, és meghatározta a legjobb gyógymódot. Kiváló orvosi munkájának gyorsan elterjedt a híre a városon kívül is, először a Jászságban és végül legszélesebb körben, országosan is ismertté vált a neve.

Több évig Jászberénynek a tisztí főorvosa volt. Kisapponyi Bartakovics Béla egri érsek hívta meg az 1860-as években alapított egri jogakadémiához. A törvényszéki orvostan tanári székére a fiatal Frantz Alajos jászberényi főorvost nevezték ki. A jászberényiek nagyon nehezen és nagy fájdalommal vették tudomásul, hogy meg kellett válniuk szeretett főorvosuktól. Miatán véglegesen eldőlt, hogy eltávozik, a hálás jász polgárok a Jászság örökös tiszteletbeli főorvosának is megválasztották.

Egri érseki lyceum törvényszéki orvostan tanára

„Az egri akadémia meghívta törvényszéki orvostan tanári székére, amit el is fogadott és pár hét múlva megkezdte előadásait az egri akadémián” – így szólt a korabeli Orvosi Hetilap által közölt hír.

De nemcsak a szűk orvosi szakma közölte kinevezését, hanem a legszélesebb körben olvasott országos hetilap, a Vasárnapi Újság is leközlölte Frantz doktor kinevezését. „Az operációkban, mint rendes gyógykezelésben egyaránt

tanára. Adél asszony kedves, szeretetreméltó feleség volt, aki egy boldog családi légkört teremtett, és négy gyermekkel ajándékozta meg hősünket. „A derék hitvestárs, a hű, ragaszkodó, gondos, nyájas, szeretetreméltó s önfeláldozó nők valódi mintaképe, évtizedeken át nemcsak házi boldogsággal árasztotta el” – írta feleségéről Frantz doktor.

Sokoldalú szervező tevékenysége

1866-ban tartották Egerben A magyar orvosok és természetvizsgálók XIII.

+ Francz Alajos, jászberényi városi tiszti főorvos, az egri érseki lyceumhoz a törvényszéki orvostan tanárául, jogászok számára, meghivatott, s a meghívást elfogadta

Orvosi Hetilap, 6. évf. 1862-10-12 / 41. szám

** (Jászberény jeles főorvosát) dr. Frantz Alajost az egri akadémia meghívta a törvényszéki orvostan tanári székére, mit az el is fogadott s pár hét múlva megkezdte előadásait az egri akadémián, folytatván egyuttal orvosi pályáját is, melyen már a fővárosban pár évvel ezelőtt szép sikerrel működött. — Az operációkban, mint rendes gyógykezelésben egyaránt oly szép eredményt fölmutatni tudó orvost, bizonyára nyereségnek tekinthetik az egriek.

Vasárnapi Újság – 1862/10

Frantz Alajos, vármegyénk érdemes főorvosát ... megtiszteltetés érte ... – In: Eger, 5. évf. 1867. 27. sz. július 4. p. 221.

— Frantz Alajos, vármegyénk érdemes főorvosát az a megtiszteltetés érte, hogy a jász-kun kerületek részéről juu. 26. tartott közgyűlésben tiszteletbeli főorvosnak kineveztetett.

A felséges uralkodóház részéről jeles orvosunkat azon kitüntetés érte, hogy az újonyszülött Mária Valéria főhercegnő részére magyar dajka választásával dr. Frantz Alajos bízott meg. Tapintatos és sükeres választásának, királynénk ő felsége részéről egy brillantgyűrű lön elismerő jutalma, melyet örök becsű ereklyeként őrzött, s hagyott a család gondjaira.

Politikai Újdonságok, 14. évf. 1868-12-30 / 53. szám

— Köszönet. Eger város mélyentisztelt közönsége, néh. dr. Frantz Alajos, boldogult férjem elhunyt alkalmából, irántam s családom iránt tanusított megható részvéteért fogadja, gyermekeim nevében is kifejezett hálás köszönetemet. Eger, szept. 25. 1885. Özv. Frantz Alajosné sz. Albert Adél.

oly szép eredményeket fölmutatni tudó orvost, bizonyára nyereségnek tekinthetik az egriek” – írták a fővárosi újság 1862. novemberi számában.

Családi élete

Egerbe telepedése után egy év múlva nőül vette a hírneves dr. Montedegoi Albert Ferenc csillagtudós leányát, Albert Adélt. Jövendő apósa, Albert Ferenc is az érseki lyceumnak volt a

vándorgyűlését. A nagyszabású konferenciáról kiadott tanulmányban Frantz Alajos közel tizenhárom oldalon elemezte az egri fürdők vizének gyógyító hatását. Az ívó kút című munkájában azt írta a szerző, hogy „azoknak kiknek a fürdő külsőleg orvosi szempontból ajánlva van, jót tenne, ha a kút vizét, mely a fürdő vizétől elkülönítve ázott kutakból nyerik, belsőleg is lehetne használni.” 1867-ben megválasztották

Heves vármegye tiszti főorvosának és közel huszonöt éven keresztül töltötte be ezt a fontos tisztséget.

Frantz Alajos törvényszéki orvostan tanáraként, orvosi tapasztalatai alapján részletesen összeállította, hogy az egri hévíz a következő betegségek gyógyításában hat sikeresen:

1. Az idült máj- és lép-daganatoknál és ezeknek természetes következményeinél.
2. A sárgaság és búskomolyságban, ha a máj és a lép beteges elváltozásának következménye.
3. A rossz emésztés, gyomor- zsába, felbőfőzés, gyomorégetés, bélhurut és székrendetlenségben, mennyiben ezek a gyomornedv elsavanyodásától feltételezik.
- 4 Fővény és húgykőnél.
5. A csonttörések és ficamok után háttaramaradt fájdalma, s izommerevedések egészen és gyorsan meggyógyulnak.
6. A fájdalommal járó csúzos és köszvényes bántalmaknál.
7. A bőr- és nyálkahártya némely bajaiban, mint: fehér folyás, izzadság, sömör, viszketegség, idült fekélyek és úgynevezett májfoltoknál.
8. Gümőkórban, midőn a baj láz nélkül idültté vált.
9. Görvélykórban.”

De nemcsak az egri, hanem a parádi fürdő hév-vízének gyógyhatását is ő írta le először. 1867-ben az a nagy megtiszteltetés érte, hogy szülőföldje, a Jász-Kun Kerület egyik közgyűlésén tiszteletbeli főorvosnak nevezte ki.

Nevezetes munkája volt még Heves és Külső-Szolnok t. egyesült vármegyék lakóinak néprajzi, népmozgalmi, körtani s egyéb közorvosi viszonyai-t részletesen bemutató írása. Ez a tanulmánya, sok más szempontból is azért nevezetes, mert elsőként írt a Tisza vidékén a halászléről, amely „nevezetes nemzeti éték, hogy a kedves vendéget e nélkül fogadni nem szabad.” Ha nem is neki tulajdonítják a tiszai halászlé receptjét, de közel 150 év távlatában is érdekes az akkori receptje. „Készül ezen híres éték úgy, hogy a Tisza partján tüzet raknak, a tűz fölé három lábú bográcsot helyeznek s ebbe potykát, kecségét, harcsát, csukát és egyéb halakat ökölnagyságú darabokra vagdalva tesznek, s midőn vízzel kellőleg megtöltötték, főzni kezdik s lassankint annyi paprikát adnak hozzá, hogy (folytatás a 4. oldalon)

(folytatás a 3. oldalról)

az egész lé vörös lesz; a vöröshagyma és só természetesen nem hiányzik. A halászos-lé készítésének mestersége abban rejlik leginkább, hogy kedves ízt tudnak adni ezen éteteknek; és csakugyan úgy van, hogy ki egy ízletesen készült halászlét élvezett, mindig emlegeti s mint sokan ki szokták magukat fejezni, mindig szájukban van az íze; meglehet sokat járul ezen ínycsemlékhez az, hogy a halat rendesen elevenen vakarják, vérét a bográcsba eresztik; és hogy az élvezők többnyire előbb a Tiszához egy kis kirándulást tesznek, mely után ezen könnyen emészthető dús táplálékú étkek egy kis jó bor melléklésével, minthogy azt szokták mondani, hogy „maledictuspiscis in terti a aqua (rossz a hal a harmadik vízben); üdítő természetüknél fogva kedves emléket hagynak maguk után.”

Nagy tekintélyű orvos volt. A bécsi uralkodóháztól – közvetlenül a királyi pártól – egy olyan különleges felkérést kapott, hogy az újszülött Mária Valéria főhercegnő gondozására válassza ki a magyar dajkát. Az általa kiválasztott dajka személye annyira sikeres volt, hogy hálából a királynő, az édesanya, a magyarok körében oly népszerű Sziszi királyné egy értékes, türkizzel és két gyémánttal ékesített gyűrűvel jutalmazta. A Frantz család ezt az aranygyűrűt a későbbiekben örökbecsű ereklyeként őrizte.

Az 1870-ben Pesten kiadott *Természettudományi Közlöny* havi folyóirat arról számolt be, hogy az előző évben

Frantz Alajost a választmány ülésén rendes tagnak megválasztották.

De egy ma már kevésbé ismert feladatot is betöltött. Eger város egyik negyedének – egész pontosan az I. negyednek, 1873-as évben ő volt a *fertálymestere*. Rögtön adódik a kérdés mit is jelent a ma kevesek számára ismert régies kifejezés és feladatkör. Eredetét tekintve az észak- és nyugat magyarországi szabad királyi és mezővárosokban általános rendészeti, főleg tűzrendészeti és közbiztonsági feladatokkal megbízott tisztségviselő volt, akit évente a városrész rangosabb polgárai közül választottak meg. Fő feladata volt, hogy a városi tanács és a városrész között közvetített. Munkájáért fizetséget nem kapott (*nobile officium*).

Halála és emléke

De az élet igen gyakran a jó emberekkel szemben könyörtelen. Az erős testalkatú, jó egészségnek kinéző kiváló orvos, gyakran panaszkodott állandóan ismétlődő szívbaja miatt. Az ereje teljében lévő Frantz doktor egész életében megszámlálhatatlan ember életét mentette meg, de az ő szívbaja végzetessé vált. Orvoskollegáinak összes buzgalma és családjának önfeláldozó ápolása sem segített, nem tudták a kiváló orvos életét megmenteni. „A halál kéréletlenül kioltá a legnemesebb életet!” – írta halálakor az Eger című hetilap 1885. szeptemberi száma. Édesanyja, felesége, négy gyermeke és két testvére gyászolta.

Nekrológiában a következőket írták: „A megyei tisztkarnak oly tagja volt ő, kiben nem csak a megye kitűnő tisztviselőjét, hanem a gyógysegélyre szoruló nagy közönség is méltán nagy, sőt föltétlen bizalommal környezett orvosi barátját veszttette el, kinek híre és szakférfiúi tekintélye – különösen, mint kiváló és majdnem csilhatatlanul biztos diagnosztiká – a megye határain is messze túlterjedt s még az ország központján működő orvosi nevezetességek, sőt az egyetem tudós tanárai előtt is ismerve és elismerve volt.”

Özvegye, férje halála után nagyon sokat jótékonykodott, adományokat adott.

Felesége még megérte, hogy egyik unokáját, Frantz Piroskát fényes és díszes esküvő keretében nagykállói Kállay Sándor császári és királyi főhadnagy vette feleségül 1889 januárjában.

Források:

Heves és Külső Szolnok (törvényesen) egyesült vármegyéknek leírása. Eger, Nyomtatott az Érseki Lyceum könyv- és nyomdájában. 1868

Magyar Közegészségügyi Kronológia (1867–1896); Összeállította Gazda István, Kézirat. Magyar Tudománytörténeti és Egészségtudományi Intézet Budapest, 2017

Heves megye történeti archontológiája 1681–2000 Heves Megyei Levéltár forráskiadványai 14. Eger 2011

Metykó Béla
helytörténeti kutató

Emlékezés régi jászberényi tanárookra XVIII.

A Lehel Vezér Gimnáziumban, az igazgatói iroda ajtajával szemközt falon található egy régi érettségi tablókép, amit Benke László tanár, festőművész készített. Nem fényképek, hanem grafitral készült képek vannak rajta. A tablón a József nádor Gimnázium 1944/45-ös tanévben érettségizett növendékei láthatók tanáraikkal együtt. Nyolc diák és nyolc tanár.

Kíváncsi voltam, hogy a tablón látható tanárok mikortól, milyen módon vettek részt az iskola oktató-nevelő munkájában, és mennyire voltak részei a város életének.

Elsőként dr. Kemenes Antal (1884–1971) történelem-földrajz szakos főgimnáziumi tanár életéről, munkássá-

gáról próbáltam adatokat gyűjteni. A múltidő természetesen most is befolyásolta kutató munkámat, de bízom benne, hogy ennek ellenére képet tudok adni Kemenes Antal tanár izgalmas, érdekes életéről. Ő maga Kemenesnek írta a nevét, több helyen Kemenesként szerepel. Magyarázatot nem találtam erre az eltérésre.

Több ma élő Kemenes nevű személyt megkerestem, de vagy nem voltak rokonok, vagy a Kemenes felvett nevük volt. Hasznos adatokat kaptam viszont távoli rokonoktól: Nagy Lászlótól és feleségétől, Koncz Évától. A régi tanítványai közül dr. Suba György visszaemlékezését felesége, Julika jegyezte le és juttatta el hozzám. Segítségemre volt a

Jász Múzeum igazgatója, dr. Bathó Edit is. Mindegyiküknek ez úton mondok köszönetet. Segítséget jelentettek most is az iskolai évkönyvek, a korabeli újságok írásai, és újonnan megjelent két könyv, melyek egy kutatás történetét is tartalmazzák.

Kemenes Antal 1884. február 4-én született Ditrón, Csík vármegyében. Szüleiről, testvérekről nincs információ. Elemi iskolába Ditrón járt. Középiskolai tanulmányait Csíksomlyón kezdte, hat évig volt a római katolikus gimnázium tanulója, majd a VII. és VIII. osztályt a kézdivásárhelyi római katolikus gimnáziumban végezte. Itt is érettségizett, az intézet 1905/06-os

tanévi értesítőjében az olvasható, hogy egyszerűen érett, és teológusnak készül. Diákkorában is szereplője volt az iskolai ünnepségeknek. 1906. április 29-én, VIII. osztályos korában a gimnáziumban a Mária- Kongregáció ünnepélyes tagfelvételén Majláth G. Károly erdélyi püspök jelenlétében az ifjúság tisztelgéséért ő mondta az üdvözlő beszédet.

Az egyetemet Kolozsváron végezte, 1912. március 22-én kapta meg tanári oklevelét.

Élete a tanári diploma birtokában az 1910-es években

Az 1911/12-es tanévben a szegedi állami főgimnázium gyakorló tanára volt. A következő, 1912/13-as tanévben a csíkszeredai római katolikus főgimnáziumban kisegítő tanárként dolgozott 1913. július 29-ig. Innen Szentgotthárdra helyezték egy cikk miatt, mintegy büntetésként. (Később lesz róla szó.)

Az 1913/14-es tanévben tehát a szentgotthárdi állami főgimnáziumban lett helyettes tanár, a III. osztály osztályfőnöke, a történelem és a földrajz szertár őre. Egy fél év múlva azonban kérte, hogy visszakérülhessen Csík vármegyébe, kérését elfogadták, és 1914. január 22-től a gyergyószentmiklósi állami főgimnáziumban tanított. A tárgyait tanítása mellett az V. osztály osztályfőnöki feladatát is ellátta. Az iskolai munkán kívül a Gyergyószentmiklósi Katolikus Kör könyvtárosa volt és a Csíkvármegyei Irodalmi Társaság irodalmi osztályának tagjaként 1914. április 11-én ünnepi beszédet is mondott. A Katolikus Körben pedig két alkalommal is ismeretterjesztő előadást tartott.

Később az iskola rendes tanára azonban csak papíron volt. Ugyanis 1914. augusztus elsejével a világháború tűzvonalaiban találta magát, az orosz fronton harcolt. Október 14-én pedig Kemenes Antal szakaszvezető hadifogságba került. Az ezt követő 5 évben Kelet-Szibéria volt az élettere. „1914-ben kerültem Oroszországba, mint hadifogoly, (...) Előbb a legkeletibb szibériai kormányzóságban, Nikolszk-Uzursziban éltem, ahonnan 1916-ban az európai Ufa-kormányzóságba szöktem.” – mondta egy interjúban Kemenes Antal. (Ellenzék 1922. február 5.)

A hadifogság alatt sok emberrel került kapcsolatba. „A hadifogolytáborban találkoztam egy öreg kozákkal, aki

megkérdezte, hogy milyen nemzet fia ön? Mondtam, hogy magyar vagyok, mire ő válaszolta, 'milyen dicső, bátor nemzet fia ön' – ezzel tisztelt engem és az egész magyar nemzetet” – emlékezett dr. Suba György, a tanítvány a tanár úr történetére.

1916-tól a novgorodi kormányzóságban vasútépítő munkás volt, majd az Uralban rézbányász.

Dr. Kemenes Antal
az 1942-43-as tablóképen

1919 tavaszán pedig pék lett a 3. urali hadseregben. Innen, azaz Alekszandr V. Kolcsak admirális hadseregétől 1919 június 9-én szabadult meg (megszökött?), eljutott Moszkvába majd Kijevbe. Kijevben azonban feltartóztatták, de sikerült rokkanttá nyilváníttatnia magát, s így elkerülte a kényszersorozást. Végül 1919. augusztus végére hazaért. A háborúban mutatott hősiességeért a Károly csapatkereszt tulajdonosa lett.

A hadifogságból hazatérés után

A tanári pályája folytatódott. A menekült tanár a mezőkövesdi királyi katolikus főgimnázium tanára lett. Az 1920/21-es tanévben szaktárgyai mellett görögptóli irodalmat és filozófiát is tanított. Az 1921/22-es tanév értesítőjében azonban a következő olvasható: „Kemenes Antal dr. intézetünkhöz két év előtt ideiglenesen beosztott menekült tanár B státuszba sorolotván, a pénzügyminisztérium rendelkezésére bocsátott, és a tanév folyamán szolgálatot sehol nem teljesített.”

1921-ben filológiából doktorált Pécsen. Doktori értekezésének a címe *A történelmi materializmus történeti és bölcséleti alapjainak vizsgálata* volt. 1922-ben korábbi kutatásairól, a székel rovásirás és a tulajdonjegyek kapcsolatáról tartott előadást a budapesti Néprajzi Társaságban.

1923-ban a sümegi Kisfaludy Sándor főreáliskolába helyezték, ahol egészen 1930-ig tanított. Sümeg közéletében igen aktívan vett részt az országos Rákóczi Szövetség sümegi fiókjának tagjaként. A Pesti Hírlap 1929. január 31-én számolt be a következőről: „A sümegi Rákóczi Szövetség nevében dr. Kemenes Antal sümegi főreáliskolai tanár indítványára Sümeg nagyközség egyik utcáját „Lord Rothermere” utcának nevezte el és márványtáblával jelölte meg. Az utca elnevezésről a Rákóczi Szövetség emlékiratban értesítette a nemes lordot.” A lord a magyar revízió egyik fő támogatója volt.

A Pécsi Napló 1927. április 17-i számában olvastam egy Sásdi Sándor írást, amiben a pécsi vonaton utazó, Szabó Irén nevű nőről írt, aki Szabó Dezső író, publicista testvérhúga volt. Tanítónő lett, de félnótásnak tartják, még bátyja is. Hánytatott életét elmeséli Sásdinak. Verseket ír, azokat próbálja eladni, abból élni. Bejárta csonka Magyarországot, de csak megalázták, még a bátyja is. Egy ember segített rajta, „Kemenes Antal sümegi főreáliskolai tanár. Keresztülvitte, hogy az iskolákban előadásokat tartsak. Különböző ő nevezett el „Trianon földönfutójának” – mondta Sásdi Sándornak.

A jászberényi főgimnázium tanára

A Hivatalos Közlöny 1930. június 15-ei számában jelent meg a következő hír: „A magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszter (...) Ágotai Ferenc jászberényi állami József nádor reál-gimnáziumi és dr. Kemenes Antal sümegi állami reáliskolai tanárokat, a szolgálat érdekében (540-11-646- 193. sz.) kölcsönösen áthelyezte”

A jászberényi főgimnázium 1930/31-es évi értesítőjében pedig ez olvasható: „A múlt tanév végén intézetünkhöz helyezett dr. Kemenes Antal és Újvári Gyula r. tanárok itteni állásukat a f. isk. év elején elfoglalták s nagy buzgalommal, hozzáértéssel szolgálják az intézet, a tanulói ifjúság érdekét a tanártestület többi tagjaival való harmonikus együttműködés útján.”

(folytatás a 6. oldalon)

(folytatás az 5. oldalról)

Vagyis 1930/31-es tanévtől Jászberény lakosa, a főgimnázium tanára lett, akiről tanítványa, dr. Suba György azt mondta: „Jól felkészült, képzett ember volt. Ha rosszul felelt a diák, a szekundát a következő megjegyzéssel írta be rövid ceruzájával a tanári noteszébe: »Beírom én, be én, mért ne írnám, törvényadta jogom van hozzá!«”

Már az első itteni tanévben részt vett egy, a tanulást segítő akcióban. A tanulók a francia nyelvű beszédgyakorlatoknál igen jól használható képgyűjteményt, és a földrajz tanításához szükséges levelezőlapgyűjteményt készítettek, melyet állandón gyarapítottak. Ebben több tanártársával együtt segített. Sőt a későbbi években ő irányította a levelezőlapok gyűjtését, az 1934/35-ös tanévben például 824 darab levelezőlap lett az eredmény.

A gyűjteményből a tanulók 100 darab szébbnél-szebb földrajzi tablót készítettek, hazánk tájegyeinek, Eurázsia, Afrika és Amerika bemutatására. A szaktanár lelkes irányításával történelmi és földrajzi vázlatnapló is készült a képeslapokból. A buzgó tanulói munka eredménye lett sok történelmi és földrajzi összehasonlító táblázat is.

1937/38-ban a VIII. osztályban történelemből bemutató órát tartott a *felszabadító háború és következményei* témában.

Több évben volt osztályfőnök, de csak helyettesített, nem vitte végig érettségire az osztályokat. A történelem, a földrajz és filológia szertár őre volt.

Igazgatóhelyettesként szolgálta az iskolát 1938-40 között. 1938/39-ben a vonaton bejáró tanulók be- és kivonulását ellenőrizte, sőt szállásfelügyelő is volt.

Tanórán kívül is a tanulók személyiségének, tudásának alakulását, bővülését segítette. Évente különböző évfolyamú osztályoknak több kirándulást szervezett, melyek tartalma az adott év tananyagához kapcsolódott.

A kisebbeknél a lakóhely és környékének élményszerű megismerése, a természet megkedveltetése volt a cél, ennek érdekében terepgyakorlatokat vezetett.

A jászberényi (például Margit-sziget), jászjákóhalmi terepgyakorlatokon sor került a katonai térképismeret alapelemeinek alkalmazására, térképrajzolásra, tájékozódásra a szabadban iránytűvel és anélkül, távolságbecslésre, távolságmérésre. A városban tett

séták a műemlékek, a *Rákóczi fája*, a hősi szobrok megtekintése a helyismeretszerzést, a hazafias érzés elmélyítését szolgálták

A Jász Múzeum kiállításait tematikusan látogatta a gyerekekkel. A történelem előtti és az ókori emlékek, a középkori anyag megtekintése, Jászberény történeti múltja a diákok történelmi ismereteinek bővítését, rendszerbe szedését eredményezték.

A fővárosi kirándulások szintén tanulságosak, élménydúsak voltak. Felkeresték Budapest nevezetességeit, jártak az Állatkertben, a Gellért-hegyen, megtekintették a Néprajzi Múzeum, a Nemzeti Múzeum, az Iparművészeti Múzeum, a Szépművészeti Múzeum és a Nemzeti Képtár anyagát. A budapesti kirándulások gyakran a Nemzeti Színház előadásain való részvétellel zártak

Kossuth Lajos halálának 50. évfordulóján, 1944. március 20-án emlékező ünnepséget tartott az iskola, melyen dr. Kemenes Antal emlékezett a nagy hazafira, a diákok énekszámai, szavalatai közepette.

Az évi rendes szülői értekezleten 1931. november 8-án előadást tartott a hazafias nevelésről, ezzel irányította is a szülőket.

1938. november 6-án, a Felvidék Magyarországhoz való visszatérésének örömeire rendezett ünnepségen az ünnepi beszédet mondta, a tanulóifjúság örömét Faragó László VIII. osztályos tanuló tolmácsolta.

„1940. február 29-én az egybegyűlt tanulóifjúság és tanári testület előtt dr. Kemenes Antal igazgatóhelyettes emlékezett meg Kormányzó Urunk Öfömléltósága (Horthy Miklós) 20 éves országjárásáról” – olvasható az iskolai évkönyvben.

„1941. április 16-án Kemenes Antal dr. igazgatóhelyettes lelkes szavakkal ecsetelte Bácska visszatérésének jelentőségét a tanártestület és az egybegyűlt ifjúság előtt” – iskolai évkönyv 1940/41.

Fazekas Ágoston, a főgimnázium latin-történelem szakos tanára 1940-ben vonult nyugdíjba, az évkönyvben Kemenes Antal méltatta kollégáját. „Mint tanár, újságíró, felelős lapszerkesztő és tekintélyes intézmények vezetője, városunk hazafias és művelődési mozgalmaiban, két évtizeden át egy darab élő történelem volt és maradt ma is.”

Közeleti tevékenysége, a hazafias és művelődési mozgalmakban való aktív

részvétele Jászberény városában és országosan is sokrétű volt. Önálló történetbölcséleti és székelytörténeti tanulmányokkal foglalkozott.

Választékos, tartalmas, megható, figyelmet felkeltő beszédei miatt gyakran kérték fel városi ünnepségek szónokának, például 1931., 1934. október 6-án, az aradi vértanúk napján és 1936., 1940., 1941. március 15-én az 1848-as emléknapon, vagy a városi Rákóczi ünnepélyen 1935. április 7-én.

1934. áprilisában a Nemzeti Egység Pártja jászberényi szerveződésének 3000 tagja volt, akiknek képviselői ülést tartottak a Déryné Művelődési Házban. A nagy hatású záróbeszédet Kemenes Antal tartotta. (Függetlenség, 1934. 04. 03.)

A városi rendezvényeken, melyeket a déli országrészek visszahódításakor, Székelyföld, Észak-Erdély és Kelet-Magyarország hazatérésekor rendeztek, ő mondta az ünnepi beszédet.

1942-ben pedig „Kormányzó Urunk neve napján a társ. egyesületek, a hősök napján pedig Jászberény m. város szónoka” volt – írta az évkönyv.

A jászberényi Iskolán kívüli Népművelési Bizottság tagjaként minden évben sorozatos népművelési, közművelődési előadásokat tartott leventéknek, népkörökben, például a történetfilozófia tárgyköréből. A jászberényi Kaszinó Egyesület tagja, a jászberényi VI. kerületi Közművelődési Kör dísztagja, a Magyar Revíziós Liga jászberényi választmányának tagja volt. 1935-ben rendezték a jászberényi Katolikus Hetet, ahol „Krisztus a történelemben” címmel beszédet mondott.

„A Légtalmai Liga jászberényi csoportjának május 11-i műsorral egybekötött társadalmi mozgalmát kezdeményezte, irányította. Ő volt a mozgalom műsorának szónoka is.” – 1939/40-es tanév értesítője

A vallás- és közoktatásügyi minisztérium megbízásából a magyar nemzeti történelem és az alkotmánytan előadója volt a kárpátaljai tanítók átképző tanfolyamán 1939-ben.

Számtalan országos egyesületeknek volt tagja, ki lehet jelenteni, a médiában jelentős szerepet töltött be. Az Országos Rákóczi Szövetség választmányi tagja, ügyvezető elnöke, az Országos Középiskolai Tanáregyesület, a Székely Tudományos, Irodalmi, Művészeti Társaság tagja, a kaposvári Berzsenyi

Társaság rendes tagja, az Actio Catholica kulturális szervezetének, a Magyar Néprajzi Társaságnak a tagja volt.

Íróként, szerkesztőként a Székelység című folyóirat munkatársa, a Napkelet-Lexikon megbízott kritikusa, a Magyar Művészeti Lexikon munkatársa volt. Ez utóbbiban jelent meg Jászberényről szóló megemlékezése. Szerkesztette a Mezőkövesd és Vidéke című lapot, 1919-1921 között. A csonkahi székelység hivatalos folyóirata, a szegedi Hargitaváralja társszerkesztője és írásai rendszeresen jelentek meg benne.

Irodalmi munkássága

Írói munkásságáról a Révai Nagy Lexikon XX. és XXI. kötetében és a Magyar Irodalmi Lexikonban olvashatunk. Igen termékeny író volt, írásai sokféle témában, sokféle lapban jelentek meg. A következőkben felsorolt önálló kötetei is sokoldalúságát bizonyítják:

Szabad órák alatt, Csíkszereda, 1912. Jórészt a Szegedi Híradóban, a Közművelődésben és a Csíki Lapokban már megjelent, változatos témájú húsz írást, elbeszélést tartalmaz a 106 oldalas könyv. Bizonyítsa ezt néhány cím a húszból: *A vén zászlótartó*, *Egy öreg honvéd emlékeiből*, *Diákbetegségek* (Egy diáknaplóból), *A csíkszeredai gimnázium és a művészeti oktatás*, *Schopenhauer életbölcseleteiből*, *A nap és a szerves élet*.

A Gyergyó név eredete, Gyergyószentmiklós, 1914.

Gyergyó név eredete. Válasz Szádeczky Lajosnak. Gyergyószentmiklós, 1914.

A sümegi magyar királyi Kisfaludy Sándor főreáliskola története, Sümeg, 1925. A Magyarország című lap 1926. május 22-én írta: „A székesfehérvári tanterületi főigazgatóság megbízásából Kemenes Antal főreáliskolai tanár megírta a sümegi állami főreáliskola történetét. A kis történeti munka nyomon követi az iskola alapítási gondolatát a megvalósításig, hű képét nyújtja annak a küzdelemnek, amit Sümeg főreáliskolájáért folytatott, majd annak felvirágoztatására – ekkor már állami támogatással végezett”.

Eitner Zsigmond élete és pályájának rövid rajza, 1930.

Gömbös Gyula és a magyar élet (Történelmi megvilágításban), Jászberény, 1936.

Suba doktor úr ezzel kapcsolatban a következő történetet mesélte: „Írt egy

könyvet Gömbös Gyula és a magyar élet címmel, melyben Gömbös érdemeit méltatta. Évvégi utolsó órán az egyik diáktárs úgy búcsúzott tőle, hogy „tanár úrnak, nem itt, hanem egyetemi katedrán lenne a helye”. Erre nagyon meglepődött, és kérte a diákot, hogy írja le a búcsúbeszédét, hogy neki is megmaradjon. – Megjegyzendő, hogy ez a könyv, a későbbi előmenetelét akadályozta.”

Számtalan újságcikket írt, a feldolgozott témák sokaságát a következőkben szeretném bemutatni. A felsorolás természetesen nem teljes. Az újságok és néhány írásának címét, itt-ott rövid tartalmi megjegyzést is teszek.

Gyulafehérvári Közművelődés (1911/3), Szegedi Híradó (1911/12), Debrecen (1911).

A Magyar szociológiai irodalom bibliográfiája 2. kötetében olvasható az 1900-1919 között megjelent cikkek között: „Történelmi materializmus témában: KEMENES Antal: A történelmi materializmus világállamának nehézségei. = M.T.Sz. 1913. p.540-549. P. A történelmi materializmus felfogás bírálata, a nemzeti tulajdonságok megváltozhatatlanságának hangsúlyozása.

A fejlődés tényezői témában: KEMENES Antal: Kultúra és középkor. = M.T.Sz. 1913. p.289-293. P. Vita Tuszkai Ödönnel, a kereszténység védelmében.

Magyar Társadalomtudományi Szemle: Cultura és középkor (1913) „... rövid, tartalmas összefoglalásban kimutatja, hogy a középkornak hatalmas kulturális érdemei vannak”

Csíki Lapok (1912/3): A csíkszeredai gimnáziumban tanított Brassai (Wolf) Károly rajztanár, akit nehezen fogadtak be a székelyek. Az ő támogatására, Brassai Károly módszereiről és a csíkszeredai főgimnáziumban zajló művészeti nevelésről írta a Csíki Lapok 1912. október 30-i számában Kemenes Antal a következőket: „Csupán egy intézet van széles e hazában, mely a kor jobb énjének hívó szózata előtt kaput nyitott s ez a csíkszeredai ró. kath. főgimnázium. Egy intézet van, mely tanítványait az élet ábrázolására tanítja s fokozza az élet örömeit s fennen hirdeti Arisztotelésszel, hogy nemcsak a tragédia, hanem a művészet is katharizist, tisztulást jelent”. A cikket így fejezte be: „Vivat floreat, ad multos annos! Brassai Károly!” (Éljen, virágozzék, sokáig éljen! Brassay Károly!).

Magyar Nyelvőr (1913): Gyergyói szókról, Magyar Nyelvőr (1914) – Nép-

nyelvi Hagyományok – Tájszók – Érdekes példák a felsorolt ditrói székely szavak közül: bukli – nagy frizura, bűnnöyögés – gyermeksírás, csamiga – sütelen vagy főtelen tézta, fizom – képmás, gyilán – fehér szőrű, irám – árnyék, váncsi – vézna fiúcska.

Magyar Nyelvőr (1914) – Népnyelvi hagyományok – Szólások – Érdekes példák a felsorolt ditróiszekely szólások közül: „Felbogozta a farkát: megharagudott. Sáros hátú: erkölcstelen nő. Az én gazduram es hitvánkodik: betegeskedik. A tehenkain vót s nem adott tetet: rúgott és nem lehetett fejni.”

Székely Hírlap. (1914), Sepsiszentgyörgyi Független Székelység (1914), Alkotmány (1914), Római katolikus főgimnázium értesítője Gyergyószentmiklós, 1913/14, Jász Hírlapba pedagógiai cikkeket írt.

Debreceni Szemle, 1931 (5. évfolyam, 1-10. szám: Tömegek – nagy emberek a történelemben

Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny (1932: Az iskola igazságszolgáltatása és az élet, Szolnok és Vidéke heti lap (1938, 1939), a jászsági Ugar című lap.

A Székely Nép című újságban 1913-ban megjelent Tászkotetővel kapcsolatos tanulmánya, a Székely rovásírás és a tulajdonjegyek, Budapest, 1914 és az Archaeológiai Értesítő (1914): Tászkotetői leletekről (Csíkvármegye Ditró község határa) szóló írások, munkák kapcsán Kemenes Antal neve gyakran került elő. „A székelyföldi, Tászkotetői írásos kövekről szóló ismeretek fennmaradásában nagy szerepe van a ditrói Józsa családnak. Elsőként Józsa Sándor gyergyó-ditrói igazgató tanító vette kezébe a kövek ügyét az 1910-es években. Az Erdélyi Nemzeti Múzeum régészeit, valamint fiát és vejét, Kemenes Antal csíkszeredai főgimnáziumi tanárt is bevonta a kutatásba. Nem csak a Tászkotet-től, hanem Ditró más határ részeiben is találtak nagy méretű írott köveket. A kutatásokat a háború és a trianoni gonosz rablóbéke félbeszakította” – olvasható Friedrich Klára írásában.

„Az 1500 méter magas Tászkotet-től nyolc darab kömléket találtak, amelyek közül a legnagyobb 120 cm x 60 cm x 60 cm. Eredetileg csak kis részük emelkedett ki a földből, a nép között azonban az a hír járta, hogy kincs van alattuk, így a keresés következtében teljesen a felszínre kerültek.

(folytatás a 8. oldalon)

(folytatás a 7. oldalról)

Kémenes Antal középiskolai tanár rajzolta le gondosan a rajtuk lévő ábrákat, majd a Székely nép című újságban 1913-ban tanulmányt írt róluk. Ez azt a büntetést vonta maga után, hogy Csíkből az ország legnyugatibb részére,

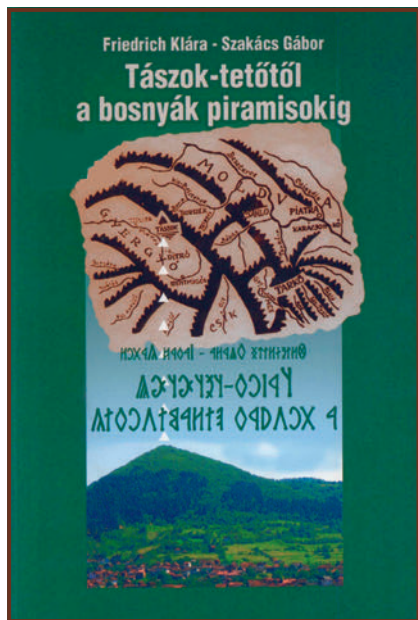
szekkel, tatárokkal és meglepetéssel vettem tudomásul, hogy ezek az emberek mennyire tudnak rólunk, magyarokról, milyen büszkéek a kulturáltabb nép rokonságára és ragyogó szemmel, valóságos szeretettel beszélnek erről. A turáni népek között jutottam a székely írásra

Tászoktető

Szentgotthárdra helyezték át. Kémenes Antal szerint a kövek feliratait az 1241 és 1243 között, a tatárok elől a Tászoktetőre menekült székelyek tamgái, nemzetségei. 1920-ban a románok eltávolították

vonatkozó felfedezésre.” Más kutatókkal ellentétben ő az állította, hogy a székely rovásírás és a tulajdonjegyek – tamga – között kapcsolat van, a tamgából fejlődő

Tászoktető térképe

a tászoktetői kövekről a feliratokat.” – (wikipedia.org/wiki/Tamga)

5 éves hadifogsága alatti történeskről mondta: „...találkoztam turáni rokonainkkal, baskírokkal, votjákokkal, osztjákokkal, kalmükökkel, cseremi-

Borzont település helynév táblája

dött ki a rovásírás. Állítása a rokonoknál töltött idő alatt bebizonyosodott.

Józsa Sándor testvére és annak fia a Tászok-tetői leletek felfedezését elvitatják Kemenes Antaltól, mondván, az Józsa Sándoré. 1938-ban Az elintézés elintézése címmel, röpiratban válaszol a családon belüli viták tisztázására

Kemenes Antal. „Azt állítja, hogy apósa Ditró község határában, a Keskeny völgyben lévő írásos köveket fedezte fel, a Tászok-tetőieket pedig ő. Egy nyilatkozatot is közzétett, amelyet 1937. november 14-én id. Józsa Sándor gyerekei, Sándor és Margit (...) írtak alá. Ebben az áll, hogy Ditró lakossága emberemlékezet óta tudott az írásos kövekről, de azokat elsőnek sógoruk, Kemenes Antal, csíkszeredai főgimnáziumi tanár tanulmányozta, írta le és hívta fel rájuk a világ figyelmét” – olvasható Friedrich Klára-Szakács Gábor Tászok tetőtől a bosnyák piramisokig című, 2007-ben megjelent könyvében.

A hosszadalmas családi vitának csak töredékére utaltam, mert hozzátartozik a Tászok-tetői rovásírásos kövek történetéhez, de a vitát ebben e kérdésben nem kell részletezni. Hiszen e kövek óriási jelentőségén van a hangsúly, bár a rajtuk lévő írás tökéletes megfejtése még mindig várat magára.

A privát élete

28 éves korában Csíkszeredán alapított családot. A Csíkszereda című újság 1912. július 1-2. számában jelent meg a következő: „Kémenes Antal okleveles főgimn. gyak. tanár eljegyezte Józsa Zsuzsikát, Józsa Sándor ditrói vezértanító leányát.” Még abban az évben össze is házasodtak.

Az orosz hadifogságban lévő Kemenes Antal feleségének, a család fenntartójaként méhészete volt. Ez a Méhészeti Közlöny, Kolozsvár 1916. szeptember-októberi számából derült ki, melyben megjelent egy dicséretet nyert, „Csak előre édes fiam!” jellegű pályamunka, amit Kemenes Antalné, szül. Józsa Zsuzsika írt. A cikk címe: Az anyaméh megújításának új módja. A következőképpen indította az írását Kemenes Antalné: „Vidékünkön, hol méhészkedem, úgy méhesemben, mint másoknál gyakran tapasztaltuk, — őszi betelelés alkalmával, hogy némely méhcsaládban 2 anya működik. Egy öreg és egy fiatal — szintén párosodott anya, a miket ott hagyunk télire is.”

„Dr. Kemenes 1920-ban (1919-ben) lerongyolódva s mindenét elvesztve teljes nincstelenségben tért haza Oroszországból. Apósa ekkor kiküldte utána Ditróból feleségét Csonka-Magyarországba és megkezdődött életének legterhebb időszak, melynek enyhítését továbbképzésben, a tanulásban s a szakadatlan munkában kereste” – olvasható a Hargitaváralja újságban.

Két fiuk született. Arra következtettek a különböző adatokból, hogy Sándor nevű fiuk 1914-ben születhetett, hiszen az 1930/31-es tanévben már VI. osztályosként kezdte a tanulmányait a jászberényi főgimnáziumban. Az osztály legjobb tanulója volt, a rendkívüli

**Józsa Sándor,
az após**

állattani gyakorlaton egyedül ő kapott egyest (legjobb jegy), az év végén pedig a példás viseletért a dr. Kövér Kálmán díjat kapta meg (11,20 pengőt). A következő tanévben osztálytársaival falapokból elkészítette Galyatető reliefjét, és igazgatói elismerésben részesültek. VIII. osztályos korában példás viseletért, szorgalmáért és előmenetelért a Deák László jutalomalapítvány kamatát (113,38 pengő) kapta. 1933-ban érettségizett jó eredménnyel. Orvosnak készült és orvos is lett. Teljesen nem ismert orvosi pályafutása, ami biztos, 1942-ben az Orvosi Kamara névsora szerint a vármegyei Ferenc József Közkórházban Szolnokon dolgozott, majd 1943-ban Jászberénybe költözött, a jászberényi kórház orvosa volt. Több városban is praktizált – az emlékezők szerint – Debrecenben, Budapesten. Családot nem alapított. 61 éves korában hunyt el.

Antal nevű fiuk 1923-as születésű. Az 1935/36-os tanévben volt első osztályos a főgimnáziumban. Évente

majdnem minden tantárgyból kettest (a második legjobb jegy) kapott. Az évek során rendkívüli német társalgási, ének és egészségtan órákon vett részt jó eredménnyel.

Az 1939/40-es tanévtől nem találkoztam a nevével a gimnáziumi tanulói névsorban, ugyanis a jászberényi Tanítóképzőben folytatta tanulmányait. A tanító oklevél megszerzése után tanított Hajtán, Homokon, majd Karádon.

Feleségével, Hamar Rozáliával a Tanítóképzőben ismerkedett meg. Rozália végül nem végezte el a képzőt, hanem könyvelő lett, és a jászberényi Bútoripari Vállalat (BUBIV) főkönyvelője volt. Gyermekek nem születtek. Antal tüdőbeteg volt, 1984-ben halt meg, 3 évvel fiatalabb felsége 1997-ben

Az 1946/47-es tanévben Dr. Kemenes Antal már nem volt a tanári testület tagja. Az évkönyvben megtalálható az oka: „Dr. Kemenes Antal tanárt szolgálati idejének kitöltése után a VKM. 1946. VII. 30-án kelt 96.866/1946. V. sz. rendeletével saját kérelmére nyugállományba helyezte. Hosszú és odaadó munkássága után élvezze a megérdemelt nyugalmat.”

35 évi szolgálat után 1946. október 1-jén vonult nyugalomba. A nagytudású tanár 16 évig volt tisztelt, megbecsült polgára Jászberénynek.

Tanítványok sokaságát oktatva-nevelte a történelmi, földrajzi tények mellett hazaszeretetre, a régmúlt, az ősök megismerésére, emléküket megőrzésére.

Nyugdíjas éveit a Dunántúlon, valószínűleg Sümegen töltötte feleségével. Nyolcvanhét évesen ott is hunytak el, hamvaikat, sőt Sándor fiukét is, ott temették el. Most azonban már mindnyájan a jászberényi Szent Imre temetőben pihennek. Ugyanis Antal fiuk felesége exhumáltatta hamvaikat, és hazahozatta Jászberénybe.

Az életéből majdnem 50 év sok eseményét megismerve, végig követve, azt gondolom, hogy ez az írás lehet a jelen tisztelgése különleges egyénisége előtt, aki Trianon után menekülteként került Magyarországra, de székely gyökereit soha nem felejtette.

Források

Állami gimnázium, Szentgotthárd értesítője, 1913

Állami főgimnázium, Gyergyószentmiklós értesítője, 1914-1919 között

Ellenzék, 1922. február (43. évf., 24-28. sz.) 1922. 2. 5 / 28. sz.

Friedrich Klára-Szakács Gábor Tászkok tetőtől a bosnyák piramisokig

Budapest, 2007

Hivatalos Közlöny, 1930 (38. évfolyam, 1-24. sz.) 1930. 6. 15. / 12. sz.

Jászberényi József nádor főgimnázium értesítői 1930-1947 között

Jász Múzeum Történeti Dokumentációs Tára

Királyi katolikus főgimnázium értesítői, Mezőkövesd 1919-1921

**Dr. Kemenes Antal felesége,
Józsa Zsuzsanna**

Magyar Kultúra. Társadalmi és tudományos szemle. 1. évfolyam (Budapest, 1913)

Magyar Nyelvőr 1913., 1914.

Magyarország cím-és névtára, 1911-1940 között

Pesti Hírlap, 1929. április (51. évf., 74-97. sz.) 1929. 4. 11. / 81. sz.

Szegedi Új Nemzedék, 1937. november (19. évf., 249-272. sz.) 1937. 11. 7. / 253. sz.

Székely Nép, 1913 (31. évf., 1-143. sz.) 1913. 7. 29. / 84. sz.

Székely Nép (1913): Hun-székely feliratok – Csíkmegyei régiségek (folytatás a 10. oldalon)

(folytatás a 9. oldalról)

Dr. Suba György emlékezése, melyet dr. Suba Györgyné jegyzett le.

Nagy László és felesége, Koncz Éva emlékezése

https://magyarmegmaradasert.hu/files/k_aktatar/fa_er_2.pdf

http://adatbank.transindex.ro/html/cim_pdf2442.pdf

[file:///C:/Users/user/Downloads/rem_2%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/rem_2%20(1).pdf)

<https://hargitanepe.eu/brassai-tanar-ur-es-a-csiki-muveszeti-neveles/>

https://en.mandadb.hu/common/file-servlet/document/332255/default/doc_url/magyar_irok_elete_es_munkai_XVII_kotet.pdf

http://misc.bibl.u-szeged.hu/46326/1/hargitavaralja_1937_044_048.pdf

A nyugdíjas tanár 1958-ban

http://epa.niif.hu/02700/02767/00309/pdf/EPA02767_szekelyseg_1912_28.pdf

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Tamga>
<https://tenyekerodje.blogspot.com/2013/05/taszok-teto-pallagkultura.html>

<http://www.magtudin.org/Papok%20es%20tanitok.htm>

Friedrich Klára: Papok és tanítók a rovasírás fennmaradásáért

https://library.hungaricana.hu/en/view/Csiksomlyo_4505_katolikus_4538_1903/?query=d%C3%A9zsi%20mih%C3%A1ly%20dobos&pg=158&layout=s

http://documente.bcucluj.ro/web/bibdigit/periodice/meheszetikozlony/1916/BCUCLUJ_FP_108067_1916_031_009_010.pdf
<http://www.leventevezet.extra.hu/Taszok.pdf>

Csörgő Terézia nyugdíjas
biológia-kémia szakos tanár

RÉGI POROS IRATOK

A Petrovics-féle lacházi szerződés

Ismeretes, hogy Petőfi Sándor (1823–1856) több ízben is megfordult Lacházán. Az már azonban kevésbé köztudott, hogy a költő apja, Petrovics István (1791–1849) 1833-ban mészárszéket szeretett volna nyitni Lacházán, amint erről az alábbi okirat tanúskodik:

„Kis Kun Laczházi Mészárszékről kötött Árendás Contractus [haszonbérleti szerződés] Petrovics Istvánnal az 1833/4, 1834/5 és 1835/6-ik Esztendőkre Mi alább is meg írott Kis Kun Laczháza Községe Ordinarius [Fő] Bírája és Tanáttsa edgy részről adjuk emlékezetekre akiknek illik, Hogy (éflyő Esztendei Julius 15-ken tartatott Köz Licitatio [árverés] alkalmával) Helységünkben lévő Mészárszékiunket ki adtuk árendába Petrovics István Szabadszállási lakosnak Esztendőnként 210 az az Kétszáz Tíz Ezüst ftökért. a következő feltételek alatt nevezetessen.

1-^{ör} Fog ezenn Arenda kezdődni folyó Esztendei November első Napján, és folyik három edgy más utánn következő Esztendőkön által, az 1836-k Esztendei October utolsó Napjáig.

2-^{ör} Köteles lészen a nevezett Arendás 100-tol 5 ft Bánat pénzt most tüstént, magát az Arendalis Sumát pedig mindenkor fertályonként [negyedévenként] előre pontosan fizetni, az elő fizetett Bánat pénz utolsó fertályában tudatván.

3-^{ör} Altal adatik az Arendátornak az alsó Göből Kuti kaszálló, – mely 9. Holdakat tesz. Legelőül pedig által engedetik ávágó Marhák számára, – mely az illendő mennyiséget által nem hághattya – a Bokrosnak alsó része; a Legelő tágu-lásával pedig Csókán, vagy Káton járhatnak vágó Marhái, – de csak ott, ahol más marhák is járnak.

4-^{er} A' szokott Adót, vagy más törvényes Segedelmeket az Arendás, az Arendális Summától köteles lészen.

5 A' Szék álló Legénynek tartozik illendő bért adni a' Tettes Kerületek ujjabbi rendeléséhez képest, nehogy az, mint eddig, a Bért nem kapás színe alatt további zsarolásokat tehessen.

6. Tartozik a' fent nevezett Arendás, a' Mészárszéket állandóan jó, és egészséges Hússal tartani, az igaz mértékre, Limitatoria a' törvényes 12 ft büntetés alatt vigyázni. Ha pedig ezenn kötelezése ellenére rossz Húst méretne, és azt az első meg íntésre a' Székből el nem iktatná, tehát a Helybéli Politiae Inspector [közfelügyelő] kifogja hagyatni – a' Tanáts hírével. –

7-er A Fadgyuvalis hasonlóan a' limitatio Szerént tartozik a' lakosokat kielégíteni, és Külsőknek adni, mind addig tilalmaztatik, mig lakosaínknak szükség lészen reá

8-or Friss Sertes Húst, Hajjat, Szalonnát a piatzon árulni lakossáínknak továbbá is Szabadságában lészen.

9-er A lakosoknak lába törött, vagy vén, de egészséges Marhájokat, ha fizetésért ki mérni nem akarná, és azokk gazdái az Elöljáróságnál jelentést téssnek, a tulajdonos a' maga Házánál ki mértheti; Ha pedig az Arendások az efféle Marhák ki mérését felvállalják, nékiek nem többet hanem edgy ökörtől edgy tallért, edgy Tehentől 1 fto. edgy harmadfű Marhatól 45 krt, edgy tavalítól 24 krt tartozzanak fizetni. végezetre

10-er A' mennyiben a' Marha vágás, és Hús méréshez való Eszközök a' Helységéi volnának, azokrol a' szerént, a' mint által vészi számolni köteles.

Más részről én is Petrovics István a fentebb irt. Cikkelyeket, és feltételeket meg értvén, azoknak minden részben pontos tellyesítésére magamat kötelezem. Költ Lacházan Julius 15-kén 1833-k Esztendőben.

NN. Laczháza Községe

Fő Bírája és Tanáttsa.

Deák Ignázt Első Nótárius által

A kétoldalas szerződéstervezet

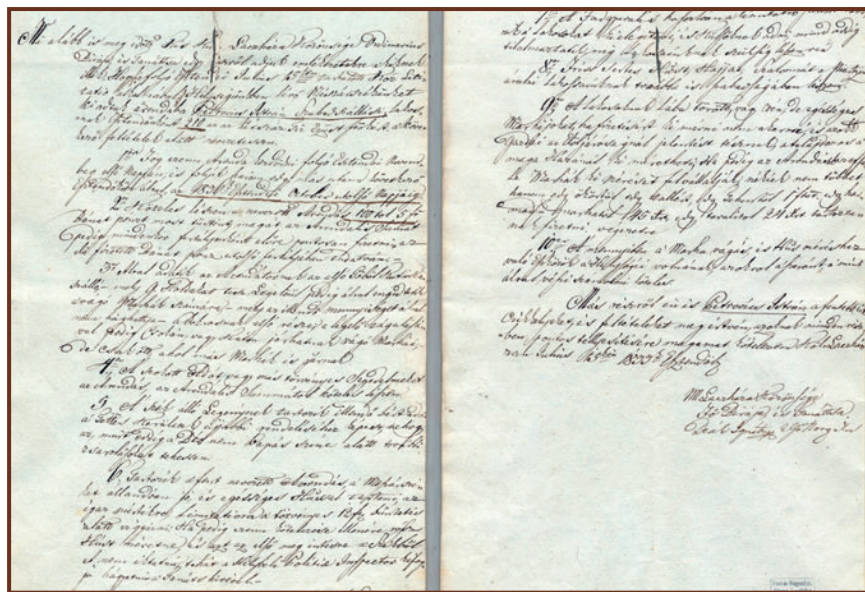
A tanács által megfogalmazott szerződést azonban egyik fél sem írta alá, tehát így nem is realizálódott, ezért Lacháza 1833. augusztus 20-án a következő levelet adta ki:

„Mészárszék eránt adott assecuratoris cautionalis [bánatpénz] levele Lacháza Helyséje Tanácsának az 1833/4, 1834/5, 1835/6-ik esztendőkre.

Mi alább is megírott Kis Kun Laczháza Helyséje Bírāja, s Tanáttsa adjuk emlékeztül a' kiket illet mindenekett: Hogy minek utánna a' Nemes Kis Kun Kerület Négy felső Helyen Királyi Haszon Vételeinek a' folyó esztendei Julius 15-én Kun Szent Miklós városában tartott közlicitatioja alkalmával Petrovics István Szabad Szállási Lakos Mészárszékünket minden járandóságaival egyetemben esztendőnként ezüstben fizessenelő 210 azaz kettőszáztíz forintokért – folyó esztendei Mindszenttől

helyben hagyását megérdemelhessük. A' melyről is kiadjuk szokásos petetiünkkel erősített jelen assecuratoris Cautionalis levelünket. Költ Laczházán Augusztus 20-án 1833-ik ész.

NN Kis Kun Laczháza
Helyséje Bírāja s Tanáttsa
Nagy Ferencz nótárius
Elöttünk:
Fazekas András
Nádor-Ispányi Al-Kapitány
Péter Zsigmond
Kis-Kunkapitány
Új István Számvevő
Bartschik Márton
kerület aljegyző

A kétoldalas szerződéstervezet

számítandó három egymásután következő esztendőkre árendában ki vette volna; azonban a' Contractus [szerződés] aláírására – noha arra jó eleve megkerestetett – meg nem jelent; nehogy a' dolog az aláírás elmaradása miatt fennakadást szenvedjen, addig is míg ötöt a' maga uttyán elvállalt kötelezése tellyesítésére szoríttathattnánk: mindazon feltételek szoros tellyesítése kötelezése mellett, mellyek a' mészárszékről szóló Contractusnak rendes tulajdonai, – saját adminisztrációnk alatt megtartjuk; és azon esetre, ha ne talán az arenda terhe alól Petrovics István felmentetne, vagy más alkalmas árendás nem találkozna, nem csak az általa ígért 210 ezüst forintokat ki szerezni fogjuk, hanem minden igyekezetünkett oda fordíttjuk, hogy szorgalmatos utánna látásunk által köz cassánknak e' részben is tetemesebb jövedelmet hajthassunk, magunknak pedig a' Tettes Kerületek

Avégett, hogy a mészárszék ne maradjon bérlő nélkül, a Tanács egy újabb árverést tartott, ami eredménytelenül zárult. Ezért a község kényszerűségeből az előző bérlőnek, a perei Fülöp Sándor és társa, Michalecz Andrásnak adta ki a mészárszéket az 1833-36-os esztendőkre. Az akkoriban anyagilag kiegyensúlyozott és jómódú körülmények között élő szabadszállási mészáros Petrovics István visszalépésének oka valószínűleg az lehetett, hogy közben értesült az 1831-es nagy kolera-járvány idején a marhaállományban is bekövetkezett dögvész miatt nagyban megcsappant vágómarha-beszerzésről (vásárookra történő állatfelhajtási és vásárlási tilalom). Ezért inkább kifizette a bánatpénzt, de olyasmit nem vállalt, amit teljesíteni előreláthatólag nem tudott.

Dr. Babós Lajos
helytörténeti kutató

VERSELŐ JÁSZOK

EGY LÁMPAFÉNY AZ UTCASARKON...

Egy lámpafény az utcasarkon,
Besüt szobámnak ablakán;
Köröttem csend van s méla alkony,
Borongós, bánatos magány...

Ott künn a tél fagyos világa.
Fehér házak és háztetők...
Hullongó pelyhek szálldogálva,
Borítnak fehér szemfedőt.

A lámpafénye felém reszket,
Oly ismerős, oly jó barát...
Ki bánatomban mindig részt vett.
Én nézem őt...ő vissza át...

Ha alkony kél, bevilágít;
Fénnyel telik meg kis szobám,
Akit a szívem mindig áhít,
Jön látogatni az anyám...

AZ ÖREG EPERFA...

Öreg eperfa gallya megtépázott.
Lombja is oly gyér, árnyat alig ad.
Beh sok örömet, bút,
szenvedést látott...
És vihart, melyet sorba mind kiállt.

Sorsa eldöntve, hogy ki lesz majd vágva.
Öreg gazdája is pihenni tért...
Nem üldögel esténként alája...
A ház, a porta más lakót cserélt.

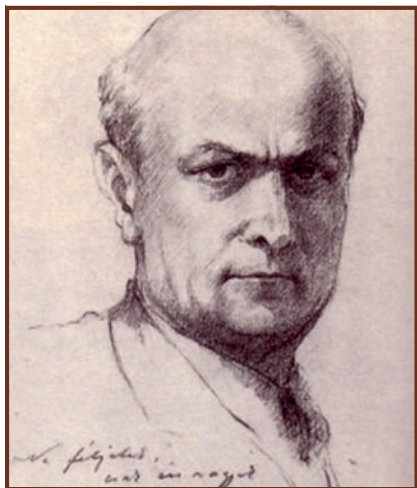
A suttogása is csendesebb, halkul.
Miként a szív is, hogyha múlni kell...
Megreszket törzse a nagy fájdalomtól,
Átvonul rajt a múlt szépségeivel.

Te ifjúságom drága eperfája,
Fűrészelnek...úgy szállnak poraid...
A szél viszi, a sírig meg sem állva,
Hol jó anyám alussza álmait.

Benkéné Reinelt Mária (1929)

Márton Lajos és a jászberényi ferencesek

(Székelyudvarhely, 1891. február 27. – Budapest, 1953. január 26.) festőművész, illusztrátor, templomfestő, bélyegtervező, grafikus, plakáttervező

Tanulmányait Székelyudvarhelyen a Nagymező utcai polgári iskolában végezte. Kora ifjúságától fogva részt vett a Regnum Marianum munkájában. Középiskolás korától a Magyar Cserkész, a Zászlónk, a Vezetők Lapja, majd a Jóbarát illusztrátora volt. 1907–1911-ig Újvári Ignác tanítványa volt a budapesti Iparművészeti Iskola festő szakán. Vázlatfüzetében örökítette meg a különféle cserkész táborokat, cserkész rendezvényeket. Tóth Tihamér pap, tanár, püspök műveit is rendszeren illusztrálta. Több mint 500 vallási tárgyú képeslapot rajzolt, 8000 rajza maradt fenn. Az 1938-as Eucharisztikus Világtalálkozóra bélyegeket tervezett. Kiállítása volt a Könyves Kálmány Szalonban 1916-ban, a Nemzeti Szalonban 1926-ban és 1928-ban. 1938-ban Szalma Istvánal kifestette az országjáró körútra induló Szent Jobbot szállító aranyvonatot.

1953. január 26-án, Budapesten hunyt el, a Farkasréti temetőben temették el. Születésének 100. évfordulóján hamvait az Országúti Ferences Templom kriptájában Kékesi László urnafülkéjében helyezték el.

Könyvillusztrációi jelentek 1920-tól kezdve, összesen 92 ilyen könyvet sikerült fellelnem. Közel 40 templomban láthatók freskói, oltárképei: Balassagyarmat, Budapest III. ker. Segítő Szűz Má-

ria kápolna, Központi Papnevelő Intézet kápolnájának üvegablakai, templomunk főoltárképe, és a Szent József oltár, Cibakháza, Csongrád, Gölle, Gödöllő premontrei rendház kápolnája, Gyöngyös, Máriabesnyői kapucinus templom, 1935. Nagyecsed (3 oltárkép), 1936. Budapest-Rákócziánium, Erzsébet Leányárvaház kápolnája, Szegénygondozó Nővérek kápolnája Ludány, 1937. Hatvan – ferences templom freskói, **Jászberény – Szent Teréz oltár**, Nógrádpatak, Szécsény, 1938. Amerikai Premontrei rendház, Cibakháza, Salgótarján-Szent József telep, Simontornya, Szentes, Szolnok, 1942. Hadikfalva, váci szeminarium kápolnája, Temerin, Debrecen-Szent István Templom, Soltszentimre, 1943. Szentes-Jézus Szíve Templom, 1944. Palotás, 1945. Kálló.

1936-ban hívták meg a jászberényi ferences kápolna kifestésére. Először június 18-án érkezett meg a művész, amikor is felmérte a kápolnát, egyeztettek az elképzeléseket. Röviddel utána meghívták Porciunkula ünnepére is, ahol tréfás rajzaival szórakoztatta a rendház tagjait. Augusztus 3-án rögzítették a megállapodást, és szeptemberben fogott hozzá a kápolna festéséhez. Sajnos a háztörténet nem emlékezik meg róla, hogy mikor kezdte el a munkát, s történt-e valami érdekesség. November 25-én, Alexandriai Szent Katalin ünnepén áldotta meg a kápolnát P. Schrotty Pál tartományfőnök. Ő támogatta a munkálatok költségeit is, mely 2000 Pengőbe került.

1937 márciusában Tassi asztalos mester készítette el az új Lisieux-i Szent Teréz oltár szerkezetét. A háztörténet jegyzője megjegyzi, hogy igen jól sikerült. Márton Lajos megfestette az oltárképet is, felhelyezés előtt még kitették a híveknek szemlélésre.

1946. március 19-én áldották meg az újonnan készült Szent József képet, melyet Márton Lajos „utólérhetetlen bájjal festett meg”, s a kórus alatt helyezték el.

1946. október 27. „*Krisztus Király ünnepén áldotta meg P. Gergely a diákmiséen a gyermek Jézus képét – Márton Lajos festőművész olajfestményét. A templomban helyeztük el avval a szándékkal, hogy később miniatűr oltárra kerül s az oltárt a gyermekek gondozzák, hogy így nevelődjének a templom és az oltárok gondozására*” – írja a plébánia-történet jegyzője.

A háztörténet utolsó kötete, melyet 1937-ben kezdtek írni sajnos elvezett, így csak szóbeli közlésből tudhatjuk, hogy rendház ebédlőjét is ő festette ki.

fr. Varga Kamill ferences szerzetes

HÍRES FÜLÖP- SZÁLLÁSIÁK Vámos Károly (1938–2013)

Magyar – német szakos
középiskolai tanár

Egy kecskeméti tanáregyéniség, a Kecskeméti Katona József Gimnázium 16 éven át volt igazgatóhelyettese

Vámos Károly 1938. április 5-én, Fülöpszálláson látta meg a napvilágot, egy nagyon szegény család első szülöttként. Édesapja, akitől a Károly nevet kapta, 1915-ben született, fiatal korában béresként dolgozott. 1937-ben Kozma Saroltával kötött házassága után földművelésből és – mivel ezermester volt – mindenfajta egyéb munkából próbálta eltartani családját. A II. világháborúban tüzerként harcolt, orosz hadifogságba hurcolták. Amikor a családja már minden reményét elvesztette, 1946-ban beteg, 47 kilósan egy bányában szerzett sérülése miatt hazajöhetett. Az 1950-es évek mélyszegénysége után az Útfenntartó Vállalatnál dolgozott nyugdíjazásáig. Édesanyja 1919-ben született egy hatgyermekes gazdálkodó család 6. gyermekeként. Az ő öröksége volt a családi házuk és a hozzá tartozó két kisholdas föld (kert). Éppen ezért szülei nem is akarták a szegény, nincstelen legényhez feleségül adni. A házasságkötés után egész életében a háztartást vezette, illetve a kertet művelte. 1949 szeptemberében, 11 és fél év után megszületett kishúga, Sárika, akit nagyon szeretett, óvott és védett.

Az édesanya fiatalon, 55 éves korában hunyt el 1974-ben, idegei akkorra már teljesen tönkre mentek, de halálát tüdőembólia okozta. Férje öt év múlva, 1979-ben 64 évesen követte őt, mindketten a fülöpszállási református temetőben nyugszanak. Vámos Károly elemi iskolai tanulmányait Fülöpszálláson végezte. Bár nyolc éven át kitűnő tanuló volt, esztorgályos ipari tanuló vagy traktoros akart lenni, elsősorban a pénz miatt. Ám tanárai unszolására szülei beleegyeztek, hogy gimnáziumban folytassa tanulmányait. Ehhez egy kis anyagi segítséget a községi tanácsból kapott. Így lett 1952 szeptember 1-től a kunszentmiklósi Damjanich Já-

nos Gimnázium diákja. Két évig itt is tandíjmentességet élvezett. Igazgatója Pátkay Imre, osztályfőnökei Kosdy Gabriella, Molnár Andorné és Sipos József voltak. A kötelező orosz nyelv mellett rendkívüli tantárgyként angolt és latint is tanult. Kollégista, aktív sportoló és kiváló tanuló volt.

Atletizált, ami edzetté tette, élete további szakaszára is jó állóképességet biztosított számára. Ez is hozzájárult, hogy tanárként 38 éven át minden nap gyalog járt be munkahelyére, a gimnáziumba. 1956. június 23-án kitűnő eredménnyel érettségizett, majd sikeresen felvételizett a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem magyar-orosz szakára. Első félévben volt magyar-orosz szakos, a II. félévben, 1957 tavaszától nyílt lehetőség valamilyen nyugati nyelvszakra „átnyergelni”, és ő a német nyelvet választotta. Az egyetemen is kiválóan tanult. 1958 februárjában orosz nyelvvizsgát tett jeles eredménnyel, majd 1959 márciusában megszerezte latin nyelvvizsgáját is. Egyetemi évfolyamtársai közül több nagyszerű barátta talált, akikkel élete végéig levélben, telefonon, találkozókon tartotta a kapcsolatot. Különösen hat jó barátta, az általa Kuruc-tábornak nevezett csapattal, melynek ő volt a hetedik tagja. dr. Magyar Miklós, Furák György, Szakolczay Lajos, Varga József, Kurucz János, Dienes István és ő.

1961. június 24-én vette át egyetemi diplomáját, mely szerint magyar-német szakos középiskolai tanár lett. Friss diplomájával jelentkezett Kecskemétre, a Katona József Gimnáziumba, ahová a jóképű, 180 cm magas fiatalember azonnal felvételt nyert, és 1961. szeptember 1-től 38 éven át, 1999-ig itt tanított.

A Kecskeméten tett első látogatása alkalmával augusztus 23-án megismert egy szép, fiatal leányt, Izsák Editet. Mindketten szerelemre lobbantak, noha Edit még csak akkor kezdte a gimnázium 4. osztályát. Érettségi után eljegyezték egymást és 1963. november 23-án házasságot kötöttek. 50 évig éltek szeretetteljes házasságban. 1964-ben megszületett kislányuk, Andrea, 1968-ban megérkezett második gyermekük, György. Andrea lányuk vörös diplomával végzett óvónő lett, ma Ausztriában dolgozik. Gyuri egyedül él Pátkán, magánvállalkozóként dolgozik, a számítógép és az elektronika a munkája alapja.

Vámos Károly a gimnáziumba kerülésekor olyan szerencsés helyzetben volt, hogy mindkét szakját taníthatta.

Oktatott esti- és levelező tagozaton is. Tóth István: A szellem napvilágán c. újságcikkében így ír róla: „A katedrán fekete hajú, lelkes kiállású, közvetlen fiatalember. Barátságos arccal, biztatóan néz körül tanítványain, mielőtt felteszi a kérdést. Vámos Károly tanár úr együtt lobog osztálya friss szellemi tüzességével. Ifjú szívekben élek – mondja maga elé félhalkan a fiatal tanár, s eszembe jut, milyen szeretettel jellemezte tanítványait, akik fizikai munkások, alkalmazottak, de napi munkájuk után fáradt, sokszor nehezen mozgó ujjal is hétről-hétre sikeresebben küzdenek helyesírásuk, fogalmazásuk jobbá tételéért.”

A tanár úr 1970 és 1973 között a Megyei Tanács Művelődési Osztály Pedagógus Továbbképzési Kabinetjének munkatársa volt, de gimnáziumában továbbra is óraadóként tanított. Aztán 1973-ban ismét visszatért teljes óraszámú tanítani. Több hazai és két külföldi nyelvi továbbképzésen is részt vett. Élvezte a tanítást, kedvvel, szeretettel végezte, és nagyon büszke volt gimnáziumára.

Huszonöt évig a megyei TIT nyelvtanára volt, és a városi idegen nyelvi szakosztály titkára. Négy alkalommal volt osztályfőnök. Diákjai, miután felnőtté váltak, utána is tartották vele a kapcsolatot. Ő szívesen ment a találkozókra, várta ezeket az alkalmakat. Érdeklődéssel hallgatta a beszámolókat, az egykori tanítványok életének alakulását.

1975-ben Mester Barnabás igazgató úr maga mellé vette igazgató-helyettesnek. Sárkány Ernővel hármashban sikeres vezetői voltak a Katonának. Mai

napig emlegetik Vámos Károly legendás vezetői stílusát. Szervező képességét, empátiáját határozottsággal és óriási munkabírással ötvözve jelentősen hozzájárult a gimnázium kiváló eredményeihez, sikereihez. Mint magáról mondta: „Mindig kimondottan human érdeklődésű voltam. A tanítványaimmal nagyon jó volt a kapcsolat. Pedagógiai munkámban a rend, fegyelem, munka volt az alapelvem – de jó hangulatban. Magammal szemben is ez érvényesült.”

Tizenhat éven át végezte ezt a munkát. Évtizedekig szerkesztette a KJG újságját és évkönyveit. A Katona József Társaság ügyvezető alelnöki feladatait látta el 1983-tól '87-ig. Tagja volt a Város KISZ Bizottságnak és a Pedagógus Szakszervezetnek. 1998-ban vonult nyugalományba, de 1999. szeptemberig még egy évet tanított. Összesen 38 évet „húzott le” a pedagógus pályán, és 2010-ben kissé keserűen ezt írta: „11 év alatt már el is értem a százezer forintos nyugdíjat!”

A tanár úr hobbija a történelem volt, elsősorban a 20. század nagy háborúi érdekelték. Talán azért is, mert édesapja testvére, Sándor nagybátyja eltűnt a II. világháborúban. A német történelem állt még közel hozzá, ami érthető is német nyelvszakos létére. Csak a valóságról szóló könyvek, filmek érdekelték: pl. útikönyvek, történelmi események, felfedezések. Szívesen énekelt, mulatott, dalolt családi összejöveteleken, baráti társaságban, találkozókön. Egyébként otthonülő típus volt, szerette a csendet, a nyugalmat. A házimunkában szívesen részt vett, környezetének rendje a vesszőparipája volt. Szépen gondozott kertjében jó kedvvel dolgozott, különösen nyugdíjba vonulása után. Az olvasás mellett különö kedvtelése volt a rímfaragás, amely egész életét végig kísérte. Mint mondta, ezeket elsősorban önmaga szórakoztatására írta, és csak „förmedvényeknek” nevezte. Erről legjobb barátjának, dr. Magyar Miklósnak így ír:

„Magyar Miklósnak

Polgár vagyok, de nem vagyok úrhatnám, az eszemet rímmel mért ne gyúrhatnám?

Az eszem meg játszva alkot rímeket, én meg véliük alkotom a mívemet.

Nem bántók tán ilyen-olyan rímeim, versbe szedett mondandóm és híreim.

Nem hír-névért irkálom én ezeket. Én ezzel is tornáztatom eszemet.

Ezt akartam Néked még el-mondani. Isten áldjon, télen-nyáron –mon ami!”

(folytatás a 14. oldalon)

(folytatás a 13. oldalról)

Ezekkel a kis versikékkel boldog, vidám perceket szerzett családtagjainak és barátainak is. Névnapi napokra, születésnapokra előszeretettel „fabrikált” verses köszöntőket, rigmusokat.

Sőt, diákjait is ilyenekkel lepte meg. 1995-ben ballagó 4. b osztályos, német nyelvet tanuló tanítványaitól kis két-soros versikékkel köszönt el. Ezek kezdő-sorának betűi az illető nevének kezdő-betűi voltak.

Nagy örömet jelentett számára unokáinak érkezése. Andrea leányának kislfia, Dávid 1987-ben, kislánya Anna pedig 1990-ben született. Anna magyar szakot végzett és Szegeden él a párjával. A magyar nyelv és irodalom szeretetét, az olvasás örömet nagypapjától kapta örökbe. Ő is verselget, verseskötete is jelent meg: „Hova szalad a lét?” címmel, 2015 februárjában. Ennek bevezetőjében írta a következő sorokat:

„...Hosszú távollétből költöztem haza azon a decemberen. Nagypapám ekkor már beteg volt. Kemény, szikár ember volt. Minden moccanása fegyelmességéről tanúskodott ... Szerelmes lendületem, amelyet az egyetemi padba való visszatérés hajtott, megnyitotta előttem nagypapám addig ismeretlen életének kapuit. Mesélt egyetemi éveiről, tanulmányairól, legjobb barátairól, tanáraitól. Mesélt pályájának indulásáról, hitvallásáról, diákjairól. A legmélyebb tisztelettel, ahogyan élő valaha beszélni hallottam. Melegséggel csillogtak ilyenkor szemei, s felemelő volt látni, miként derül fel benne a lélek. Soha nem mondtam ki, hogy miatta, általa kezdtem volna irodalmi tanulmányokba, de nagypapám és apám vére vagyok, közel állnak hozzánk a szavak...Nagypapám és az én életem elválaszthatatlanul összefonódott.”

Dávid unokája Győrben három évig tanult szociális dolgozó szakon, és Kecskeméten a Margaréta Idősek Otthonában dolgozik. A tanár úr nem szerette a reflektorfényt, szerénysége a természetéből fakadt.

Am munkája eredménye megmutatta kiváló képességeit, így többször is elnyerte szűkebb és tágabb környezete elismerését. Az iskolai és városi vezetés kitüntetésekkel ismerte el munkáját: TIT elismerő oklevél, Miniszteri dicséret eredményes munkáért 1978., Kiváló munkáért 1982. 1987., Jubileumi emléklapok 1989., Aranykoszorús KJG jelvény 1987. 1993., KJG Ezüst Emlékérem, Kecskemét városáért oktatási díj 1998., Eredményes propa-

gandamunkáért Emlékérem, Élenjáró katona 1967., A Haza Szolgálatáért Érdemérem bronz fokozata 1986.

2011-ben Debrecenben még átvehette Aranydiplomáját. Ez év novemberében kezdődött, és 2012. március végére derült ki, hogy súlyos a betegsége. Novemberben betegsége miatt már nem tudott elmenni szeretett gimnáziumi osztályának 35. éves találkozájára.

Egy megrendítő hangú levelet írt volt tanítványainak, melyet egyikük olvasott fel.

2013-ban ismét találkozára hívta a 45 éve végzett osztálya. Őket is levélben köszöntötte és egyben búcsúzott. A borítékra ezt írta: „En búcsúzom és elmegyek, az én időm lejárt...”

Kedves Lányok, kedves Fiúk! Remélem, hogy a lányok odaától elfogadják tőlem a tegezést, és elmondom, hogy a magázásuk nem távolságtartás akart lenni, hanem tisztelet, és a fiúk tegezése sem akart lekezelés lenni. Amit négy év alatt tettem, értetek tettem. ... Egy kisstílu, közepszerű ember búcsúzik Tőletek. Aki csak azzal nyugtathatja magát: „Éltem, mert éltem néha – másnak.” Ember, diák, és pedagógus szerettem volna lenni – s hogy mennyire sikerült, Ti tudjátok igazán. Jó volt Veletek lenni négy éven át az iskolában, majd lélekben és emlékekben az érettségi után. Ezután? Ha kerestek, szívetekben keresetek, s ha ott megtaláltatok, Veletek vagyok! Örülök, hogy megint együtt vagytok, és kérek Titeket, sohase engedjétek el egymás kezét, legalább lélekben ne! Mindig Ady szavai szerint éljétek: „Bár zord a harc ... ha az ember az marad...” Ugye mindenki ki tudja egészíteni?! Nna azért!!! És sose feledjétek el: fő a jókedv, a jó hangulat! A világ úgyis elég ... (ki-ki egészítse ki tetszése és tapasztalatai szerint), legalább ne adjuk meg neki, hogy bosszúsak vagyunk miatta. Ha lopva távoztam, azért történt, mert sem hidegnek, sem melegnek, sem hónak, sem sárnak nem akartam kitenni senkit a búcsúztatásomkor... Szerettelek Benneteket, és szeretném hinni, hogy ezt néha-néha éreztétek is. Isten áldjon meg Benneteket, illetve a Sors legyen kegyes Hozzátok mindvégig!

Tisztelettel és barátsággal: Vámos Károly az osztályfőnök

UI: Felhő szélén ülve lábamat lógatom, ki búsulni merne, jókedvre nógatom. (bocsánat!)”

Betegsége egyre súlyosbodott és 2013. október 6-án éjjel Vámos Károly tanár úr örökretávozott az élők sorából. Halálhírére a rokonokon, barátokon kí-

vül döbbsen olvasták diákok százai. Dávid unokája saját versével búcsúzott nagypapjától.

Azt tartják róla, hogy igazi úriember volt. Mit hagyott hátra? Példamutatást a munkában, viselkedési kultúrát, fanyar humorát. Évfolyamtársaira, barátaira, kollégáira őszinte barátságot. Megadatott Neki az, ami csak keveseknek, maradandót alkotott. Hamvasztás előtti búcsúztatása 2013. október 11-én 15 órakor volt a kecskeméti református temetőben.

Anna unokája nagypapjától örökölt lelkierővel Kosztolányi Halotti beszédével búcsúzott Tőle. A versekhez, a költészethez való ragaszkodására tekintettel hamvainak elhelyezésére 2014. április 11-ét, a költészet napját választotta tisztelegésül a családjá. A kopjafáján elhelyezett márványtablán a már említett osztályához írott levélnek utóírata áll: „*Felhő szélén ülve lábamat lógatom, Ki búsulni merne, jókedvre nógatom.*”

Emlékét a felesége, a családjá, egykori tanítványai és az iskola alapítványá által létrehozott „Vámos Károly Tanár-egyeniség Díj” őrzi. A díjat 2015-ben alapították. Ezt a kitüntetést évente olyan humán szakos pedagógusnak ítélik oda, aki eredményesen nevel és tanít, akinek erejét az iskola közössége elismeri, aki munkájával nagymértékben hozzájárul az iskola jó híréhez, aki tevékenységével elmélyíti a tanulóiban a Katona József Gimnázium iránti ragaszkodást.

Vámos Károly, az iskola egykori tanára, igazgatóhelyettese sokat fáradozott azon, hogy minden diák jól érezze magát az iskola falai között és közben pallérozódjon az elméje. Az Ő következetes, színvonalas munkájának is köszönhető, hogy az iskola rangos gimnáziummá vált. A díj odaítélése előtt a tantestület és a diákok titkosan leadott szavazatait összesítik, majd ezután a kuratórium tagjai döntenek.

Zay László írta: „Az élet teljességét nem években méri, hanem örömben. Kinek-kinek annyit ér az élete, amennyi örömet szerez másoknak.”

A halálhírére volt tanítványaitól érkezett reagálásokból derül ki, hogy a tanár úr által szerzett öröm milyen mély nyomokat hagyott egykori tanítványaiban, barátaiban.

Papné Anna: „Kevés ilyen szeretetteljes, nagyszerű, lelkünket látó pedagógus volt közöttünk, aki, amikor dorgált, akkor is ölelt a tekintetével. Csóválta a fejét, de a szemén láttuk, hogy máris

megbocsátott. Ettől csak még jobban szégyelljük disznóságainkat. Micsoda nagyszerű nevelést kaptunk!”

Sominé Hrebik Olga: „Pályakez-dőként, amikor a tanítványaimmal a magyar vagy a német órán szembefordultam, ott érezhettem Tanár Urat magam mellett. Sajátjaim híján másoltam az Ő gesztusait, idéztem mondatait. És harminc tanári év múltán is embersége, őszintesége, következetessége még mindig muníciót ad, előre visz. Hálával gondolok Rá és emlékét örökké őröm.”

dr. Döbrentei Margit: „A Tanár Úr kiváló, példamutató, értéktérítő tanár, pedagógus és mindenek előtt igaz EM-BER volt!”

Terecskei István: „Ő Tanár Úr volt, és lesz mindig.”

Túri Gabriella: „Ő volt az az ember, aki mindig méltóságteljes tartással, de közvetlen humorral szerette a tanítványait. Érettségi nyitónapján csak ennyit mondott nekünk, „A” osztályosoknak, új viszumnőgauszpéhov! – Köszönjük Tanár Úr!”

Gyulai Erzsébet: „Engem és a lányomat is tanította Vámos tanár úr. Példaképe lehet mindenkinek a tudása, a szerénysége, a manökenszerű megjelenése, az embersége miatt. Tényleg tanáregyniség volt!”

Bozsik József: „Nagyon hiányzik, hogy nem hívhatom fel és nem hallhatom kedves hangját, humorát, életigenlő szavait, bölcsességét. Magas mércét tartott mindig önmaga elé és tanítványai elé is. Nála nem volt kettős mérce. Igazi tanító, akinek minden szava, minden gesztusa irányadó nekem mind a mai napig! Nagy ajándék, hogy ilyen mestertől tanulhattam. A szalagavatómra a verselni szerető Vámos tanár úrtól mindannyian kaptunk egy kétsorost. Nekem ezt írta: Belép az osztályba méla fensőbbiséggel, jó kertész lesz Ő, ha jóba lesz az éggel. Profetikus szavak, mert tényleg kertész lettem, és mára valóban jóba lettem az éggel. Akkor még nem is igen jártam templomba.”

Papné Anna: „Istenem! Mennyi-mennyi mindent kaptunk Tőle! Anyu nem véletlenül nevezte Őt <Vámos Atyáknak>, ami a legnagyobb tisztelet jele. Milyen érdekes, hogy nem kellett harcolnia azért, hogy pl. olvassunk, mert Ő olyan személyiség volt, akitől mindig mindent elfogadtunk. Soha nem emelte fel a szavát, csak ránk nézett mélységes szomorúsággal a szemében, s ettől még jobban fájt, ha rosszat tettünk. De még akkor is éreztük a belőle sugárzó szeretetet és megbocsátást.”

Lakos Edit: „Az egyik legkedvesebb tanárom volt. Annyira tiszteltük, hogy soha nem mentünk felkészületlenül az óráira.”

Kovács Róbertné Csonka Gabi: „A legkiválóbb pedagógus volt, akivel valaha találkoztam. Utolsó német órán elhangzott szavai az örömről a mai napig a fülemben csengenek. Nagyszerű ember távozott közülünk! Nyugodjon békében Tanár Úr!”

dr. Katanics János: „Nem tanított, de vizsgáztatott. Nagyon igazságos, igazi klassz tanár volt!”

Almási Éva: „Embersége, kedvessége, tudása, egész lénye velünk marad.”

Dunai Julianna: „Nekiünk a létező legjobb tanár és osztályfőnök a mai napig.”

Barbara és Günter: „Kifinomult német nyelvtudását, éles intellektusát, melabús és humoros kifejezéseit és kimagasló költői képességét – ráadásul németül – nagyon hiányolni fogjuk.”

Probojáczné Túri Éva: „Vámos Karcsi! Szuper tanár és ember volt. Az Istennek is csak a jók kellenek!”

Legjobb barátja, dr. Magyar Miklós így emlékezett rá: „1956-ot írtunk. Felvételt nyertem Debrecenbe, a Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsész-tudományi Karára. Szüleim rendkívül alacsony jövedelmére való tekintettel a kollégiumba is felvettek. Most már tudom, milyen szerencsés voltam, hogy Vámos Károly, Karesz szobatársa lehettem öt éven át. Erkölcsei példaképemmé vált. De erről majd később.

Kilencen laktunk egy szobában, emeletes vaságyakon. Valamennyien szerény ösztöndíjunktól éltünk. Annak érzéketlenségére, mennyire szegények voltunk, megemlétem, hogy egyik szombat, hogy némi pénzhez jussunk, vállaltunk egy éjszakai vagonkirakást. Persze Karesz is velünk volt.

Kockaköveket kellett kipakolnunk, szeneslapátokkal. Aki látott már kockakövet és szeneslapátot, el tudja képzelni mire vállalkoztunk. Most ezeket a sorokat írva arra gondolok, ez éppoly abszurd társítása volt egymáshoz nem illő eszközöknek, mint Lutréamont francia költőé: „Szép, mint egy esernyő és egy varrógép véletlen találkozása a boncasztalon”.

Amikor reggel hullafáradtan hazafelé mentünk, találkoztunk az egyetemi bálból hazatérő társainkkal.

Aztán kitört az 1956-os forradalom. Már nem emlékszem pontosan, melyik napon, de egyszer csak megjelent a kollégium előtt egy teherautó és felszólitottak bennünket, hogy szálljunk fel,

mert ötszáz ávos halad Debrecen felé, és azokat kell feltartóztatnunk. Jéghideg szélben érkeztünk meg a laktanyába, ahol már gyülekeztek az egyetemisták. Mondanom sem kell, hogy egyikünknek a kezében se volt még fegyver. Annyi időnk sem volt, hogy tudatosítsuk magunkban a veszélyt, amit ötszáz kiképzett ávos jelentett néhány tucat egyetemista számára, amikor közölték a hírt: az ávosok feloszlottak Ebesnél. Vissza a teherkocsikra, majd leadtuk puskáinkat az egyetemen.

Szerencsétlenségére Karesz zsebre tett egy puskagolyót emlékül, amit meg is mutatott nekünk. A baj az volt, hogy az egyik katonatiszt is meglátta. Azonnal elvette tőle a „bűnlejt”, majd közölték vele, hogy jelenjen meg kihallgatáson. Amikor másnap reggel felébredtünk, Karesz már nem volt otthon. Egy versikét hagyott az asztalon, amelynek már csak a refrénjére emlékszem: „Áruló nem leszek soha.” Nem is lett. Bár megfenyegették, hogy amennyiben nem lesz besúgó, apját kuláknak minősítik és mindenüket elkobozzák, hazaengedték még aznap, miután látták, hogy hajthatatlan. Micsoda tisztaság és lelki erő kellett ahhoz, hogy egy alig tizenéves fiatal ember nem tudjon mondani ilyen fenyegetések hallatán!

Azt mondtam, erkölcsi mintaképem lett Karesz. Itt egy kis kitérőt kell tennem, és elmondanom, hogy amikor 1964-ben kineveztek magyar lektornak a franciaországi Lille egyetemére, megkeresett egy őrnagy a Belügyminisztériumból és választás elé állított: kimehetek öt évre Franciaországba tanítani és jelentéseket írok, vagy nem vállalom a feladatot és akkor itthon maradok. Ekkor azonnal Karesz jutott az eszembe és nemet mondtam, akárcsak ő, annak idején. Szerencsére nem volt folytatása a zsarolásnak, és öt szép évet töltöttem tanítással Franciaországban.

Az egyetem elvégzése után Karesz volt az, aki névnapi, születésnapján köszöntő verseivel, leveleivel tartotta a kapcsolatot a volt szobatársakkal. Az ő révén tudtunk egymásról, mert rendületlenül írta tudósításait magáról, családjáról és azokról, akikkel levelezett.

Aztán beteg lett. Amikor felhívtam, mindig úgy jelentkezett be, hogy a Rákó Vámos.

Halálával betölthetetlen űr keletkezett és ezt az űrt érzik ma is mindazok, akik ismerték és szerették Vámos Károlyt.

Varga Istvánné
magyar-történelem szakos tanár

Nemzedékek kulturális jellemzői Tudományos konferencia Jászberényben

2020. március 6-án, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Tudományos Egyesület, a Jász Múzeum, a Jász Múzeumért Alapítvány és a Túrkevei Kulturális Egyesület a Jász Múzeumban tartotta szokásos éves konferenciáját. Minden évben más témakörben hangzanak el az előadások. Az idei rendezvény mottója: *Nemzedékek kulturális jellemzői.*

A szép számmal egybegyűlt érdeklődőket a házigazda, Hortiné dr. Bathó Edit múzeumigazgató, dr. habil. Örsi Julianna, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Tudományos Egyesület elnöke, Besnyi Károly, a Vajdasági Magyar Helytörténeti Társaság titkára, és Nemes József jászkapitány köszöntötte. A köszöntések után Örsi Julianna előadásában az ismeretátadás folyamatát vizsgálta a hagyományos paraszti társadalomban, valamint a felbomlásukat befolyásoló társadalmi, gazdasági, egyéb tényezőket (rendszerelváltás, háborúk, technikai fejlődés stb.).

A következő előadó Hortiné dr. Bathó Edit két „jászberényi” színész, Déryné Széppataki Róza és Kőszeghy Alajos pályafutását mutatta be, akiknek az élete kezdetektől fogva összefonódott, és sok hasonlóságot mutatott. Közülük az utóbbi ugyan kevésbé ismert a színjátszás történetében, de meghatározó szerepet játszott Dérynével együtt a vándorszínijátás korában.

A harmadik előadó dr. Bagi Gábor történész, a 18. században Szolnokra költöző Dunkel/Tunkel család történetének ismert fejezetein keresztül mutatta be három generáció életútját. A Szolnokra betelepülő ős még szegény ácsmesterként kezdte, fiából már gazdag építési nagyvállalkozó lett, unokái között pedig volt autodidakta képzőművész és nemzetközi hírű orvosprofesszor is.

Besnyi Vendel helytörténeti kutató a jászsálszentgyörgyi születésű dr. Kele József gazdag életútját mutatta be, aki részletesen kutatta a jászkunok történetét, különös tekintettel az eladástól az önmegváltásig tartó időszakot.

dr. Pethő László ny. egyetemi docens a nagyváradi születésű Heller László életútját tárta a hallgatóság elé, közösségi kapcsolatait tükrében. Kiemelte műszaki szabadalmainak jelentőségét (légkondenzációs légkűtés, Heller-Forgó-

féle hűtőtoronystb.), valamint szolt a Jászsághoz fűződő kapcsolatairól is.

dr. Selmeczi László ny. régész egy, a kutatók számára is izgalmas témát választott előadása témájául. Különböző történeti források tükrében próbálta felvázolni, hogy Jászkisér lakosságára mely időszaktól hatott a reformáció, és elterjesztésében milyen szerepet játszhattak azok a családok, akik már a 16. században kíséri lakosok voltak. Kiemelte közülük a 14. század óta a Jászságban élő Temesvári családot, melynek leszármazottjai még a 17-18. században is vezető szerepet töltöttek be a településen és református hitük védelmében. Előadásában megemlített néhány, a településhez köthető anekdotákban fennmaradt ese-

Besnyi Károly, a Vajdasági Magyar Helytörténeti Társaság titkára
Fotó: Bugyi Gábor

ményt, mely a betelepülő katolikusak és a hitüket védelmező reformátusok között zajlottak.

Papp Izabella ny. levéltáros kifejező módon illusztrált bemutatójában a boldogházi Szent Vendel szobrokhoz fűződő hagyományok fontosságát emelte ki, mely napjainkig él a településen. A nemzedékeken átvéló hagyomány tisztelet szép példája volt 2000-ben, a tápiói határban már összeomlásnak indult Szent Vendel szobor megmentése. A szobor talapzatában talált emlékirat, mely az egykori hagyományörzők névsorát tartalmazta, még inkább megerősítette az utókorban a tradíciók továbbvitelét. Ennek eredményeként 2019-ben közös összefogással felújították a Jakabi határreszen álló Vendel szobrot is, majd megalakították a Jakabiak Társaságát,

mely felvállalta a szobor megóvását, valamint rendszeres összejöveteleket is szervez. A Szent Vendel kultusz továbbélésének szép megnyilvánulása, hogy a helyi cserkészcsapat felvette a szent nevét, és a három szobor bekerült a Települési Értéktárba.

Rideg István irodalomtörténész Bihar György: Horváth Sándor igazsága című könyvének elemző bemutatásával tárta a közönség elé az egykori karca-gi tanyavilág, két generáción át küzdő parasztcsaládjának mindennapi megpróbáltatásait, vágyait, felemelkedését, majd tragédiáját.

A család a megfeszített munka gyümölcsét nem élvezhette, hiszen sorsukat beárnyékolta a két világháború embertelensége, valamint a 20. század első felének halálos kórja, a tüdőbaj.

Fodor István Ferenc helytörténeti kutató, saját családjá történetén keresztül arra a kérdésre adott választ, hogy a tanya és a falu közötti többszöri lakóhelyváltoztatást hogyan élték meg a felmenői. Volt -e különbség életmódjukban azokhoz viszonyítva, akik sosem éltek tanyán vagy sosem éltek faluban?

Dr. Pénzes Ibolya Rózsa és dr. Pólya Éva főiskolai tanárok, az élelmiszervásárlási kultúra változását vizsgálták a generációk tükrében. Négy életkori csoport – 21 év alattiak, 21-40 évesek, 41-60 évesek, 61 év fölöttiek – vásárlási szokásait kutatták Jász-Nagykun-Szolnok megyére is kivetítve. A levont következtetések között megemlítették, hogy a fiatalok részesítik előnyben az online vásárlást, az idősebbek körében inkább a szupermarketek, kisebb üzletek népszerűek. A nagy üzletláncok közül a TESCO-t, a LIDL-t, és az Auchan-t emelték ki. Az üzletválasztást elsősorban a minőség, a választék befolyásolja, csak azt követik az akciók.

Az előadásokat egy könyvbemutató zárta. Kovács János helytörténész ajánlotta a közönség figyelmébe a Jászkunság Évkönyv 6. kötetét. A konferencián elhangzott sokszínű, tartalmas előadások kibővített formában a Jászkunság Évkönyv következő számában kerülnek kiadásra. A tudományos rendezvény egy kellemes hangulatú jászberényi étteremben elköltött ebédrel zárult.

Kókai Magdolna
néprajzkutató

*Papp Izabella levéltáros
Fotó: Bugyi Gábor*

Dr. Bathó Edit és Dr. Örsi Julianna, a konferencia szervezői

Fotó: Bugyi Gábor

*Nemes József jászkapitány
Fotó: Bugyi Gábor*

*Dr. Selmeczi László
régész, néprajzkutató
Fotó: Bugyi Gábor*

*Dr. Pethő László
szociológus
Fotó: Bugyi Gábor*

*Dr. Bagi Gábor történész
Fotó: Bugyi Gábor*

A konferencia közönsége

Fotó: Bugyi Gábor

Újabb adatok a Nyakvágó csárdához

Kunszentmiklóstól délre 5 kilométerre található csárda elnevezése tudomásunk szerint az 1800-ban történt gyilkossághoz köthető, amikor is Halászné Horváth Sára csaplárosnénak elvágta a nyakát.

A napokban viszont kezembe került egy érdekes emlékezéseket tartalmazó régi megsárgult papírlap, mely új adalékokkal szolgál a Nyakvágóról. A feljegyző neve Keserű Mihály volt, az emlékezők pedig Burján Gyula (78 éves), özvegy Burján Gáborné (78 éves) és özvegy Szappanos Lukácsné (80 éves). Az emlékezők az elődeiktől hallott történeteket mesélték el a feljegyzőnek 1992-ben.

Az elbeszélők szerint a 19. században a csárdában erős kármentőt építettek a gyakori dulakodások miatt. A csapláros feliratot akasztott a falra, melyen ez a szöveg volt olvasható:

„Úgy nézz a szemembe
Nem kapsz bort hitelbe;
Pálinkát is csak úgy,
Ha erszényedbe nyúlsz
Hitelbe itt inni nem lehet
Akinek pénze nincs – elmehet.”

Inni bort és pálinkát (ördögtejet) lehetett. Az éhezők halpaprikást, halászlét, birkapaprikást és birkagulyást kaphattak. Cigányzenekar húzta a talpalávalót, de volt, hogy csak a cimbalmos volt szolgálatban.

Az udvaron állt a téglalábakon álló, náddal fedett kocsibeálló, melyet színlánjának neveztek. Kiadó szoba nem tartozott a csárdához, ezért az éjszakai nyugalomra vágyók saját kocsijukon aludtak, ami a tolvajok ellen is indokolt volt. Akinek nem volt kocsija, vagy itéletidő tombolt a pusztán, az behúzódhatott egy istállóépületbe, ahol kukoricaszár és szalma volt leterítve.

Burján Gyula elmondása szerint rokona, Burján András két hold szőlőt telepített a csárda mögött, és akkor rengeteg emberi csontot talált. Burján Gáborné szerint a koponyákban szép, egészséges fogsorok voltak, tehát fiatal áldozatok lehettek. Mindkettőjük szerint a csárdába belépők közül időnként a pénzes embereket gyilkolták meg pénzükért. A rablógyilkosságok módja nyakvágás lehetett, mert a csigolyákon vágás nyomait lehetett látni. (Micsoda

szakszerű megfigyelés! (Sz.)) Arról is hallottak, hogy a csapos is bűntárs lehetett, mert ő láthatta, hogy mekkora pénzeszacskóból fizetett a vendég.

1983-ban a Kiskunsági Nemzeti Park, melynek gondozásában volt az idő tájt a csárda, mint idegenforgalmi objektum, felkérte a kitűnő helytörténészt, Galambos Sándor urat, hogy egy füzet terjedelmében dolgozza fel a csárda történetét. A fenn közölt adatokat a tanár úr nem ismerte, így nem kerültek be az ismertetőjébe.

A' ROMAI TSASZÁRIAS AP. KIRALYI FELSEG;
NEK KEGYELMES ENGEDELMEVEL.

Keldén 3. Januariushan 1792.

Magyar Orfödnek majd minden fzegeleteiből
jött Tudóttásaink a' fok istenteien Tolvajkodások-
ról, és az ezekkel jártai fzkott: ito: atos gyilkolá-
sokról panaszolnak. — Pesten és Budán minden
napnak az effle gonofzások, valamiat Bűsben. —
Dömsd tállyékáról az iratik, hogy itt zát alatt is
alig lehet egy valamire valómihát, kivált lovattar-
tani a' Gonofztévöktől. Rá-mennek az istálóra ét-
szakának idején, 's el-löpték, és az ellent-álló Gaz-
da életével fizet; mint egy nem régiben történt pé-
da bizonyosága. Egy fejező ember rá eszmérvén
el-löpett marhájára, midőn azt vízfűzse kért, a'
Tolvajok balta-fokkal rontották fejét özve. —
Kunhegyes, Szabadföldön, és a' körül fekvő kör-
nyékben volt egy Kani (inkább Kain) nevű híres
mezei Tolvaj, ki azt az egész Környéket félelembe
hozta vala. Ennek el-fogásán fokat mesterkedtek;
de ha lovára kerekedhetett, az ötöt el-fogni aka-
roknak, akár mennyin voltanak, ellent állott egy
fokofal (balta tsákány) és ezekben vakmerő káro-
kat tett: midőn pedig Tsárdába ivott vagy bé-meni,
lova mellett Strázsát hagyott, hogy tsak nem lehe-
tellen vala el-fogni. A' múlt Decemberben egy Tsár-
dába fzikorítják az ötöt el-fogni kívánók a' Hadnagy-
gyal, 's lóra kapván 5 embernek ellen: állott; az
egyik hozzá löfött pístolyal, de nem találván. Öz-
ve gyilkolja vala azt az embert, ha a' másik pi-
stolyra kapván 'kereltül nem lötte volna. Ennek
az orfödös Tolvajnak és Gyilkosnak Kaninak így
leve vége.

Mellékelt viszont a Magyar Kurír 1792 januári számából egy leírást, mely a környékünkön működő csárdák, betyárok, hadnagyok, utazók egymáshoz való viszonyát tárja elénk eképpen:

Ehhez a cikkhez kapcsolódik Galambos Sándor nyomozati anyaga, melyet így fogalmazott: „1792-ben híres mezei tolvajunkat – ki az egész környéket félelemben tartotta – Szőke vulgó Kan István juhászbojtárt itt a Nyakvágó csárdában ölték meg, miután öt zsandárral tűzharcba keveredett, és a hadnagy pístolyra kapván a menekülőt keresztül lötte.”

A Redemptio 2020. februári számában dr. Babós Lajos helytörténész érdekes cikket írt „Lacházi csárdatörténelem” címen. Ezen íráshoz kiegészítésképpen idézek Galambos Sándor kutatásaiból:

(A nyakvágó csárdában) „... Ivás közben az idősebb pásztorok, számadók a fiataloknak, idegeneknek mesélni kezdték, hogy Dönti Péter lovasbetyár, aki Virágh Mihályéknál volt régen kocsis, egyszer harmadmagával hogyan fosztotta ki a híres „Levegő csárdát”...”

A Magyar Kurír 1792-ben írt egy Kani (esetleg Kain) nevű mezei tolvajról, „aki az egész környéket félelembe hozta vala.” No ez a rosszfűú is kunszentmiklói ihletőségű volt.

Helyesen írva a nevét Kan Istvánnak hívták. Történetét Gózon István pusztabíró versben írta meg. (Valószínűleg a betyár nem tudott írni, még kevésbé verselni.) Részlet a műből:

„Pest felé is próbát tettünk a levegő csárdába

Nyolcvan utast kiraboltunk, lett
pénzünk a kasszába.

Volt közöttük nagyúr, zsidó, sáfár,
kupec, furmányos

Nem bántottuk, akit láttuk, hogy
vándor, napszámos.

Nem próbált még zsandár csatát
mienknél különbet

Mert ők húzták utoljára a legrövidebbet.

Orgoványon szembeszálltunk,
szűk lett nekik a puszta

– megöltük –, ki kardját leghamarabb kihúzta.”

Baski Gyuri (1833-1862) betyár szintén kunszentmiklói, csinos, vagány, gimnáziumot végzett legény volt. Élete szerényen, de szépen indult. Menyasszonyát nem adták hozzá annak módos szülei, eltoltatták tőle, ezért ment világnak, és tért a rossz útra. Halála is romantikusra sikerült. Egy tányán bujkált, zsandárok körbefogták. Inkább föbe lötte magát, minthogy bitófára akasszák.

Ez a történet ismertetésre került a pusztabíró írásában.

A betyárvilágnak Ráday Gedeon roppant kemény fellépése vetett vé-

get. A híres betyárok vagy akasztófán, vagy golyó által, vagy börtönbe zárva végezték. A 19. század végén rend lett a kiskunsági pusztában. A Budapest – Belgrád postaút forgalmát eljelentéktelenítette az 1878-ban megépült Budapest – Zimonyi vasútvonal. A Nyakvágó csárda tanyaépületté vált.

Ezen írással kettős célom volt. Először, hogy legendákkal felékszerezett egykori csárdánkról az újabb

adalékok beépítésével ismertetést adjak. Másrészt a két kunszentmiklósi származású betyárfiúnak, (nem vagyunk túl büszkék rájuk) úgy mint Kan Istvánnak (becenevén Kani) és Baski Gyurinak a nevét pontosítsam. Ugyanis a betyárvilág egyik legalaposabb ismerője, Küllös Imola, Betyárok könyve című alapművében helytelenül Baksinak, és Baksának nevezi Baskit. A kunszentmiklósi Baski család évszáza-

dok óta lakik városunkban. A família egyik mai tagja dr. Baski Imre turkológus professzor, a Csagircsa című kunmagyar szótár írója.

Csak egyszer volt ebben a családban híres betyárgyerek, ő volt Baski Gyuri, a család fekete báránya.

A Nyakvágó csárda pedig csendben álmodja viharos múltját.

Székely Gábor
helytörténeti kutató

Közgyűlés a Malomban

Az önkormányzat támogatásával ez évben is az Erzsébet Malomban tartotta éves közgyűlését a Jászsósztgyörgyi Helytörténeti és Hagyományőrző Egyesület március 7-én. Az Egyesület három tagja már nem lehetett közöttünk, róluk egyperces néma felállással emlékeztünk meg.

A közgyűlés első napirendi pontja a múltra tekintett vissza, míg a második a jövőt körvonalazta. A 2019. évi munka értékelését Marton Rita vezetőségi tag vetített képes beszámolóval kezdte. Ismeretterjesztő és szórakoztató programokat ötvöző tartalmas év áll az Egyesület mögött:

A Csörsz-árokról Dr. Farkas Krisztof Vince történész tartott előadást; Neszádeliné Kállai Mária népi iparművész egyedi zsúrizott ruháit nem csak megcsodálhattuk, de fel is próbálhattuk; Kalla Pál, a Jászsági Pálinka Lovagrend nagymestere a gyümölcs pálinkáig tartó útját mutatta be. A Kovács Tibor által adományozott 500 db tölgycsémét a Vadasban, illetve a temetőnél ültette el a tagság. Tavaly is tartottunk évértékelőt egy hangulatos nőnap ünnepséggel társítva; az Egyesület képviseltette magát az 1848-49-es megemlékezésen is; Budai Benjámin zongorista koncertje maradandó zenei élményt nyújtott. A római katolikus egyházzal közös szervezésben vettünk részt a búzaszentelésen; kiváló szabadtéri program volt a Tájház udvarán megtartott csurdítás, a szalonnasütés. Vendégül láttuk a Jász Helytörténeti Kör tagjait, és mi is több alkalommal vettünk részt településen kívüli programokon. Így: Jászakiséren a Jász Világtalálkozón főzőversenyen képviselte a települést Töröcsik Ignác, Kiskunfélegyházán a Hármaskör-területi kézi aratversenyen aratóbrigádot indítottunk.

Feledhetetlen kirándulást tettünk a Tisza-tónál, s almát szüreteltünk Jászkarajenőn. Tagtársaink Zagyvarékason bemutatták a jász viseletet és nagy sikerrel betlehemeztek Jánoshidán, valamint Zagyvarékason.

A jászberényi Csángó Fesztiválra érkezett török táncsoport fergeteges tánccal köszönte meg a vendéglátást. Főztünk szilvalekvárt és Zsigri Lászlóné, Marikával sokadik alkalommal készítettünk perkelttortát.

A beszámoló sorában Blaha Zoltáné az Egyesület anyagi helyzetét ismertette, Vadkerti Alberttől, az Ellenőrző Bizottság vezetőjétől pedig megtudhatuk, hogy az Egyesület az alapszabálynak megfelelően működött.

A 2020. év is ígéretesnek mutatkozik. Simon Károly egyesületi elnök megosztotta a még konkretizálásra váró elképzeléseket, melyek között kirándulások, előadások, gasztronómiai programok, a jászsági rendezvényeken, egyházi és

Moldvai táncok

Fotó: Körei Nagy Krisztof

A Falusi Esték sorozat keretében Dr. Nagy Janka Teodóra néprajzos és dr. Szabó Géza muzeológus oszétiai rokonainkról tartott előadást, Gulyás András Zoltán régész pedig a régészet rejtelmeibe engedett bepillantást.

Megkezdjük az ipartörténeti gyűjtemény anyagának gyűjtését; Szabó Lászlóné, a Tájház gondnoka, valamint Lukács László tanár úr egész évben a látogatócsoportok rendelkezésére állt.

Marton Rita szólt arról is, hogy az Egyesület életéről rendszeresen publikációk jelennek meg a helyi lapon túl a Redemptio újságban, valamint az Új Néplapban, továbbá a Jászsági Térségi TV is hírt ad rólunk.

nemzeti ünnepeken való részvétel is szerepel.

Szűcsné Urbán Mária táncpedagógus jászsósztgyörgyi kis tanítványa üde színként a „moldvai csángó táncok” koreográfiával vastapsot kivívó sikert arattak. Nőnap előestéje lévén a nap az ünneplésre is alkalmat adott, melyhez a jelenlétében akadályozott Szarvák Imre polgármester egy-egy szál virággal járult hozzá. Az ízletes vacsora Töröcsik Ignác és Terjéki József szakácsstehtetségét dicsérte, a házi sütemények arzenálja pedig bármely cukrászdát megsegyenítette volna.

Dr. Körei Nagy Katalin
hagyományőrző

Jubilált a jászakiséri Csete Balázs Honismereti Szakkör

A jászakiséri Csete Balázs Honismereti Szakkör március 7-én ünnepelte megalapításának ötvenedik évfordulóját. A közösség tagjai és meghívott barátai a református temetőben gyülekeztek, ahol a névadó Csete Balázs néprajztudós és Győri János történelem-népművelő szakos tanár, szakkör-alapító sírjánál tiszteletüket kifejezve elhelyezték az emlékezés koszorúit. A Művelődés Házában folytatódó ünnepségen Benedek József, a Csete Balázs Honismereti Szakkör vezetője köszöntötte a megjelenteket. A Himnusz közös elénekzése után Lukácsi György polgármester köszöntötte a határon innen és határon túlról érkezett vendé-

– mondta Dr. Dobos László. A köszöntők után szakmai előadások hangzottak el a régi hagyományokról, jász őseink örökségéről. A Honismereti Szövetség részéről Dr. Debreczeni-Droppán Béla, a szövetség elnöke a honismereti mozgalom elmúlt hatvan évét foglalta össze előadásában. A jelenre és a jövőre vonatkozóan elmondta többek között, hogy nem könnyű a mai világban átadni a tradíciót, az értékeket és a tudást. – Nehéz megszólítani a fiatalokat, pedig át kell, hogy adjuk nekik azokat az értékeket, amelyek nem csak a miénk, a mi őseinké, hanem az övék is kell, hogy legyen. Így akkor valóban kialakul az a kötődés, az a szeretet, ami alapján

A néprajzkutató ismertette a Jászság kutatásának néhány fontosabb csomópontját. Kiemelte, hogy a Jászság kutatása ma a Kárpát-medence tájegységei közül élen jár.

Jászkapitányok a hagyományörzés szolgálatában című előadásában Hortiné Dr. Bathó Edit, a Jász Múzeum igazgatója a történelmi alapokon nyugvó, a 21. században új tartalommal bővült jászkapitányi intézményt ismertette. – A jászok jelenkori hagyományörzése a redemptio 250 éves évfordulójának megünneplését követően bontakozott ki és lendült fel. A jászok hagyományörzése új elemekkel is gazdagodott. Ilyen új jelenség a jászkapitányi intézmény életre hívása – emelte ki Hortiné Dr. Bathó Edit. Majd részletesen bemutatta a jelenkori hagyományörző tevékenység történelmi alapjait, megismerhettük a régi idők jászkapitányait. Felidézte, hogyan indult el 1998-ban a jelenkori jászkapitányok megválasztása a jászfényszaru IV. Jász Világtalálkozón, és az intézmény azóta is hagyományörzés szolgálatában áll.

Az előadók sorát Benedek József, a Csete Balázs Honismereti Szakkör vezetője zárta, aki összefoglalta a közösség elmúlt ötven évét. – Munkánkat kezdetben csak néprajzi tárgyak gyűjtése jellemezte. Ezt fokozatosan egészítette ki a helyi népszokások megfigyelése, írásos rögzítése. 1981-ben hoztuk létre a Csete Balázs Helytörténeti Gyűjteményt, ahol helyet kaptak az összegyűjtött tárgyak, eszközök. Ezek száma napjainkban meghaladja a kétezer darabot – emlékezett vissza Benedek József. Kiemelte az Emlékpark létrehozását, a népi játszóházi foglalkozásokat, kirándulásokat, az „Apáról-Fiúra” című népi hagyományokat őrző játékok bemutatóját és szolt a közösség elismeréseiről, szakmai, baráti kapcsolatairól is. Az ünnepségen közreműködött Szakálné Torma Eszter, aki Reményik Sándor Örök tűz című versét szavalta el. Ragó Istvánné Vendégségben Jászkiséren című költeményét pedig Nagypál Zoltán mondta el. A rendezvény végén a meghívott vendégek jókívánságokkal és ajándékokkal köszöntötték a Csete Balázs Honismereti Szakkört. A hagyományoknak megfelelően közös ebéddel, baráti beszélgetéssel zárták a jubileumi találkozót. **Illés Anita újságíró**

A díszünnepség előadói: Benedek József, Dr. Bathó Edit, Dr. Debreczeni-Droppán Béla, Dr. Dobos László, Lukácsi György, Dr. Gecse Annabella, Nemes József
Fotó: Balogh Ferenc

geket. A városvezető méltatta a szakkör tevékenységét, amivel az elmúlt ötven esztendőben öregbítették Jászkisér hírnevét. A jubileumi rendezvényt Dr. Dobos László, a Jászok Egyesülete elnöke nyitotta meg, beszédében az alapító atyákra emlékezett.

– Két pedagógus, Csete Balázs és Győri János szavára már jóval ötven évvel ezelőtt megnyíltak a jászakiséri szívek. Megnyíltak a padlások, a kamrák és előkerültek azok a régi tárgyak és szellemi értékek, feljegyzések, katonalevelek, amelyek aztán közgyűjteménybe kerültek és ma gerincét adják a Jászság egyik legszebb és legnagyobb helytörténeti gyűjteményének. Kitarítás, hazaszeretet, önzetlenség jellemezte azokat, akik elkezdték ezt a munkát

ők is tudnak egy közösségért tenni. Ennek érdekében mindent meg kell tenni kiadványokkal és digitális vívmányok okos használatával – mutatott rá Debreczeni-Droppán Béla a fiatalítás fontosságára.

Dr. Gecse Annabella, a szolnoki Damjanich János Múzeum osztályvezető néprajzkutatója Honismeret és tudományosság a Jászság kutatásában címmel tartott előadást.

Prezentációjában Szabó László jászsági tanulmánykötetét mutatta be a rendezvényen résztvevőknek. Hangsúlyozta, hogy a Jászság tökéletes példa arra, hogy a tudomány eredményei több formában képesek beépülni a közösség életébe és nagymértékben közkinccsé tudnak válni.

50 éves a jászkeséri Csete Balázs Honismereti Szakkör

A Csete Balázs Honismereti Szakkör 1970. március 15-én alakult, névadónk születésnapján, ekkortól indul az a honismereti tevékenység, ami a szülőföld iránti szeretetből, a történelmi múltból és gazdag hagyományainkból gyökerezik.

Győri János tanár úr, a szakkör szervezője 50 éve kezdte meg az alapító tagokkal a nemes munkát, s János Bácsi mint már a szakkör vezetője mindig meghatározó egyénisége volt a honismereti munkának.

Alakuláskor 10 fő, míg napjainkban 50 fő tagjaink száma. Tagjaink éveinek száma 3565, átlagéletkorunk 71,3 év.

Foglalkozást tekintve: 44 fő nyugdíjas, 4 fő fizikai dolgozó, 1 fő egyéni vállalkozó és 1 fő háztartásbeli.

A szakkör vezetője az alakulástól kezdve 2001-ig (31 évig) Győri János történelem- népművelés szakos tanár volt. 2001-től napjainkig a szakkör vezetője, elnöke Benedek József.

Tevékenységünket az eltelt 50 év alatt igyekeztünk és igyekszünk a névadó Csete Balázs néprajzkutató, helytörténész, rajztanár szellemében végezni. Munkánkat kezdetben csak néprajzi tárgyak gyűjtése jellemezte. A tárgyak gyűjtését fokozatosan egészítette ki a

Az 50 év alatt elkészült 46 db írásos dokumentum megyei és országos honismereti, néprajzi, nyelvjárási pályázatokra, amelyeken megyei első, országos első, második, harmadik helyezést ér-

Benedek József szakkörvezető

Fotó: Balogh Ferenc

tünk el felnőtt szakköri és egyéni kategóriában. Sajnos ez a folyamat az elmúlt években mint szakköri, mint egyéni kategóriában megszakadt, de felnőtt egyéni kategóriában szakkörünk tagjai

Emlékezés a kiséri temetőben

Fotó Balogh Ferenc

helyi népszokások megfigyelése, azok írásos rögzítése. Írásos munkáink irányításában főleg a Dr. Bereczki Ibo-lyától, Dr. Selmeczi Kovács Attilától, a szolnoki Damjanich János Múzeum, a jászberényi Jász Múzeum és a Budapesti Néprajzi Múzeumtól kaptunk, és kapunk ma is segítséget.

tovább írják a pályamunkákat. Tagjai vagyunk a Jászok Egyesületének, a Jászági Honismereti Egyletnek. Szüle Katalin tagja a Honismereti Szövetség Felügyelő Bizottságának, és elnöke Jászkesér Települési Értéktár Bizottságának. Tagjaink több civil szervezetben is tevékenykednek.

A tájház

1981-ben az akkori Nagyközségi Tanács a gyűjtött tárgyak és eszközök elhelyezésére a régi Bocskai úti óvoda épületében kialakította a Csete Balázs Helytörténeti kiállító termet. Szakkörünk tagsága az óvoda átalakítási munkáiban a termék berendezésben, tárgyak, eszközök elhelyezésében, megtisztításában, a takarításban orszá-
lánrészt vállalt. Az itt elhelyezett tárgyak száma akkor 1800 darab volt, ami napról napra gyarapodik, ma már meghaladja a 2000 darabot.

A megalakulásunk 25 évfordulójára kialakításra került egy öt helyiségből álló önálló parasztház, istálló, disznó-ól és egy 6x10 m-es szabadtéri fedett mezőgazdasági eszköztároló, egy gémeskút és egy galambdúc. Együttesen a Jászporta nevet kapta, átadása 1995. augusztus 13-án történt.

1996-ban, a Honfoglalás 1100 éves évfordulójára egy emlékparkot alakítottunk ki kopjafával. Elültettünk 11 platánfát, a hét honfoglaló törzs, Árpád fejedelem, Szent István, Szent László és IV. Béla királyunk emlékére.

1998-ban az Önkormányzat segítségével felújítottuk a Tájház épület-együttesét, 45 rózsatövet ültettünk az emlékparkba, és elkészült négy kopjafa Árpád fejedelem, Szent István, Szent László és IV. Béla király tiszteletére.

1999-ben elkészült a hét törzs kopjafája, és pilisjászfaluból kapott kövekből kialakítottuk a nagy, és benne a csonka, kis Magyarország térképét.

2001. augusztus 19-én a millenniumi év záró rendezvénye a Szent István napi ünnepség volt a Tájháznál, ahol átadtuk a borházat, a kovácsműhelyt, a raktárat és a szabadtéri kemenceét. Jászóházi foglalkozásokkal és a Tájház nyitva tartásával várjuk minden tavasszal a Tájházak Napján, júniusban a Múzeumok éjszakáján, valamint szeptemberben a Kulturális Örökség Napján a látogatókat. Vendégünk volt többek között egy 40 fős lengyel csoport, a Szentendrei Néprajzi Múzeum 49 fővel, a Kölesdi Felnőtt Honismereti Szakkör, a Horváth Péter Honismereti Szakkör 20 fővel, a Csepeli Csete Balázs Általános Iskola, Gimnázium és Szakközépiskola diákjai 40 fővel, és Kolozsvárról a Kőváry László Honismeret Kör 17 fővel.
(folytatás a 22. oldalon)

(folytatás a 21. oldalról)

A Tájház bejelentkezés esetén tart nyitva, Szüle Katalin tárlatvezetésével, amit 2003-ban Győri Jánosnétól vett át, ki az alapítástól vezette azt.

Játszóházi tevékenység

A gyermekekkel való foglalkozás külön kiemelt területe a honismereti szakkör munkájának. 1978-ban az akkori Népművelési Intézet kezdeményezésére az országban elsőnek indítottuk be Győri Jánosné vezetésével a játszóházi tevékenységet. Az Intézet központi feladatnak tekintette a három generációra kiterjedő honismereti munkát.

Szakkörünk Csete Balázs Jászkiséri gyermekjátékok című munkáját választotta kiindulópontként. Tagjaink világosan látták, hogy a régi népszokások hamarosan feledésbe merülnek, így Balázs bácsi könyve alapján felelevenítették a régi jászkiséri szokásokat, gyermekjátékokat.

Ebbe a munkákba bevontuk a szülőket is, és az újra mindig vágyó gyermekeket. Előszérrettel és nagy lelkesedéssel foglalkoztak a régi gyermekjátékok készítésével, régi játékok tanításával.

Természetes anyagból készítenek népi játékokat, amit a játszóházi foglalkozásokon belül tanítanak a gyermekeknek, pedagógusoknak, nemcsak a Jászágban és Jász-Nagykun-Szolnok megyében, de az ország számos vidékén. Évente mintegy 25-30 alkalommal tartottak játszóházi foglalkozást. Szüle Katalin Japánban is bemutathatta ügyességét, és képviselte szakkörünket, településünket.

A játszóházi csoport vezetését 2003-ban Győri Jánosnétól Szüle Katalin vette át, aki aktívan végezte munkáját a szervezésen túl a csuhéjátékok készítésében is.

Szüle Katalin után Farkasné Papp Éva vette át a csoport vezetését, de 2019 novembere óta Benedek Józsefné és Szüle Katalin közös vezetésével működnek tovább.

Apáról-fiúra hagyományörző bemutató

A játszóházi foglalkozások mellett a Megyei Művelődési és Ifjúsági Szolgálat, a szolnoki Damjanich Múzeum, a Megyei Honismereti Szövetséggel, valamint a Jászok Egyesületével 1990-ben rendeztük meg először az Apáról-fiúra Népi gyermekjátékok közösségi bemutatóját. E rendezvényt a Jászság mellett a megye területére is

igyekeztünk kiterjeszteni. A jelentkezőknek célul tűztük ki, hogy elsősorban saját településükön gyűjtött néphagyományt eleveníthetnek fel a színpadon. Előtérbe helyeztük a felnőttek és a gyermekek közös szereplését. Fő cél a hagyományok és játékok bemutatása, és nem a verseny. Reményeinket nagy siker kísérte, és a vártnál több csoport mutatkozott be. 1990-ben 8 csoport 150 fővel, 1992-ben már 12 csoport 500 fővel, 2001-ben 19 csoport 450 fővel szerepelt.

*Jubileumi pörölt torta
Fotó: Bathó Edit*

A nagy sikerre való tekintettel hagyományt teremtettünk e rendezvényvel. Ez is bizonyítja, hogy a régi hagyományok ápolására szükség van. Hála Istennek majdnem minden iskolában akad 2-3 nevelő, akik ennek a jelentőségét felismerték, és szívesen készítik fel a gyermekeket a népi hagyományok bemutatására. A szereplések befejezése után mindig így búcsúznak: „A viszontlátásra jövőre!” Ennek természetesen titka is van. A település Önkormányzata, vállalkozói erejükhöz mérten támogatják a rendezvényt, és így vendégül tudjuk látni a szereplő csoportokat.

Sajnos az utóbbi 6-8 évre visszamenőleg egy megtorpanás, visszaesés mutatkozik a fellépő csoportok és azok létszámában. Minden iskola anyagi gondokkal küzd, sokan nem tudják előteremteni az utazási költségeket, itt elsősorban a távolabbi településekre gondolok. A vállalkozók száma, az általuk nyújtott támogatás összege is évről-évre csökken.

2019. december 7-én a XXX. alkalommal került megrendezésre 12 csoporttal, 282 fő fellépővel.

Kirándulások

A szakkör tagsága alakulásától, 1970-től kezdve minden évben szervez kirándulást, melyet, ha lehet évfordulókhoz, jeles eseményekhez igazítunk, mert a történelmi emlékhelyek, műemlékek, gyűjtemények megtekintése, megismerése a cél. 50 év alatt 48 kirándulásunk volt országhatáron belül és határon túl (Erdély, Szerbia). A kirándulások szervezése egyre nehezebb az idősödő tagjaink, a romló közbiztonság miatt, ezért több naposat már nem is tervezünk. A létszám kiegészítésében számíthatunk más civil szervezet tagjaira is.

Kapcsolataink

Kapcsolatainkat megpróbáljuk szélesíteni. Kapcsolatokat építettünk ki más civil közösségekkel, intézményekkel. Kölcsönösen, rendszeresen látogatjuk egymás rendezvényeit, ahol ki tudjuk cserélni tapasztalatainkat, tanulhatunk az ott látottakból, hallottakból.

A megyén belül szorosabb kapcsolatunk van a szolnoki Damjanich János Múzeummal, a jászberényi Jász Múzeummal, a jászapáti Vándorfy János Honismereti Szakkörrel, a jászági Ágóiak Baráti Egyesületével, A Dósai Honismereti Szakkörrel a jászárkóhalmi Horváth Péter Honismereti Szakkörrel, Kis-Ér Kertbarátkörrel, a Jazyges Íjász Egyesülettel és a Pendzson Néptánc Egyesülettel.

Magyén kívül: Jászok Egyesületével, Csepeli Helytörténeti és Városszépítő Egyesülettel, Tolna megyei, Kölesdi Honismereti Szakkörrel, Pest megyei, Kocséri Népkörrel, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei, ózdi Lajos Árpád Honismereti Körrel

Ország határon túl a kolozsvári Kővári László Honismereti Körrel van jó kapcsolatunk.

Együttműködési szerződést kötöttünk a kolozsvári Kőváry László Honismereti Körrel, a kölesdi Felnőtt Honismereti Szakkörrel és Közéleti Egyesülettel, A jászkiséri Csete Balázs Általános Iskolával, jászkiséri Városi Óvodával, a Kis-Ér Kertbarát Körrel.

Rendszeresen részt veszünk települési és a velünk kapcsolatot tartó civilszervezetek és intézmények rendezvényein. Jász Világtalálkozó, Honismereti Akadémia, ismeretterjesztő

előadások, hangversenyek, Pendzsom Néptánc Fesztivál, évfordulók, születésnapok, emléknapiak, Levéltári napok, Falu- és Városnapok, hagyományörző Lovasnapok, főzőversenyek, emlékművek, emléktábla avatások, arató napok, szántóverseny, Tájházak Napja, Múzeumok éjszakája, Nemzeti Kulturális Örökség Napja és sajnos egyre többször temetéseken is.

Színházi látogatások

Győri Jánosné kezdeményezésre már az 1990-es évek elejétől minden évben 45 fős bérletünk van a szolnoki Szigligeti Színházba, jelenleg Torma Márta szervezi a csoportot, 95 főre duzzadt a csoport a jászapátiakkal együtt.

Az évad utolsó előadása előtt mindig ellátogatunk a szolnoki Damjanich János Múzeumba, és megtekintjük a kiállításait.

Elismerések

Szakkörünk honismereti munkájának eredményességét több miniszteri és megyei elismerés és kitüntetés is bizonyítja:

- 1980. A Szocialista Kultúráért Miniszteri kitüntetés
- 1981. Társadalmi munkáért arany plakett a helyi Tanácstól
- 1985. Szocialista Kultúráért Miniszteri kitüntetés
- 1987. Gyermekekért kitüntetés a Magyar Úttörők Országos Tanácsától
- 1990. Miniszteri Dicsérő Oklevél a 20 éves jubileumra
- 2001. Múzeumpártoló Önkormányzat-2001. III. helyezése
- 2003 Győri János 75. születésnapjára megkapta a Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztjét
- 2007. Győri János és Győri Jánosné a Jász-Nagykun-Szolnok megye Művészeti Közalapítványa Művészeti Díját kapták

Tagjaik közül díszpolgár:

Győri János, Győri Jánosné,
Gál András, Papp János,
Szüle Katalin

Jászságért Díjas:

Győri János, Győri Jánosné,
Szüle Katalin

Jászkisér Nagyközségért

(Városért) díjas:

a Csete Balázs Honismereti Szakkör,
Farkas László és
Szakálné Torma Eszter

Benedek József szakkörvezető

Karant én, karant te, karant ő...

Quarantagiorni – mondták hajdan a velenceiek, amikor ki akart kötni egy hajó a tengerről jövet. Magyarul negyven nap – ennyi ideig ugyanis nem engedték kiszállni a személyzetet, ha gyanús volt, hogy fertőzöttek lehetnek. Ma tehát, ha karanténbe raknak valakit, akkor azt „negyvenbe” teszik, mert akkori tudásuk szerint ennyi idő alatt kiderült, hogy jelent-e egészségügyi veszélyt a kikötés.

Hogy manapság gyakran emlegetjük ezt a szót, az ismert a jelenleg világjárványt okozó wuhani vírus miatt, viszont sokan meg is jegyzik, hogy de a karantén, – az aztán teljesen ismeretlen dolog.

– Nono! – mondanám én – azért nem kell olyan feledékenynek lenni! Az igaz, hogy ritkábbak a járványok, mint hajdan, amikor jött a pestis, és nem tudták, hogy csak a possadt vizet kellett volna elkerülni korábban. Az is tény viszont, hogy a 100 éve tomboló spanyol nátha – amit ráfogtak szegény spanyolokra – több embert küldött a másvilágra, mint az első világháború. A huszadik században aztán nem hallottunk még a járványos gyermekbénulásról? Igen, ami miatt vannak, akik még ma is vastüdőben élnek világukat. 1957-ben még nálunk is volt ilyen járvány. Azóta nincs – hála Salknak és Szabinnak! De azóta is! Mond az valamit, hogy hongkongi nátha? Na, ugye! Az ne tévesszen meg senkit, hogy néhány hónap alatt nem több százan halnak meg egy faluban, mint 150 évvel ezelőtt pestisben, hiszen az 1300-as években még Európa lakosságának harmada halt meg ugyanebben a betegségben, amikor Kínából a hajók behurcolták a patkányokat. Tehát ezek a veszélyek megvannak, csak kissé feledékenyek vagyunk! Emlekszik még arra a viccre valaki 10 évvel ezelőttről, hogy melyik a legveszélyesebb állat? A csirke! – volt a válasz, mert ha eltüsszenti magát, mindenki befosik. Bizony, akkoriban a baromfi influenzával riogattak. Megúsztuk, ma kuncogunk rajta. Lehet, hogy néhány év múlva a mostani járvánnyal is azt tesszük, de azt most még nem tudhatjuk, mert a vírusok mindenre képesek és össze-vissza mutálódnak. Úgyhogy egyelőre nem nagyon van kedvünk sem, meg okunk sem kuncogni!

– Na, és hol a karantén? – kérdezhe-

tik. Tényleg biztos benne mindenki, hogy nem találkozott még vele? Én igen, mivel tágabb családom is érintve volt. Hallott már valaki a száj- és körmőfájás járványról? Igaz, hogy nem emberi betegség, mégha az állatoktól megkapjuk is gyorsan átvészeli, emberről emberre meg nem megy át, de az állatokat nagyon megsanyargatja – már ha a marha páros ujjú patás. A lovakat ugyanis nem szereti. A marhának, disznónak, juhnek, kecskének, bivalynak, meg néhány vadnak is a száját és lábait támadja meg. Kigyógyulhatnak belőle, de a gyakorlat inkább az volt, hogy ha felbukkant valahol, az állatokat kiirtották, az ott lakó gazdákat pedig két hétig karanténban tartották, vagyis nem engedték ki a tanyából. Történt mindez a jákóhalmi határban 1965-ben nagyanyám testvériéknél. Mikor kiderült, hogy fertőzött állatuk van, ástak egy nagy gödröt a tanya sarkában és belelőtték az egész állatállományt. A tsz-nek már voltak akkor ilyen gépei. Anyagilag nem jártak rosszul, mert megtérítették a kárt, de el lehet képzelni, hogy egy gazda mit érez, amikor a gondozott állatait „kinyírják”. Akkor az volt a megoldás. Az öreg párocscsa pedig két hétig őrzés alatt volt, azoktól kapták a szükséges élelmiszert, meg egyéb bevásárlásokat intézték nekik. Történt mindez Jászkóhalmi Szöghátáron is. Mert nem ez volt az egyetlen. Ők meg, amikor kiszabadultak, azonnal hazajöttek lakni a faluba – akkorra már házat vettek, hiszen már egyébként sem lett volna értelme a tanyán maradni. A tévesztés következtében sorra szűntek meg a tanyák.

Fodor István Ferenc
helytörténeti kutató

Kérjük az 1 %-ot

Kérjük adóbevallása elkészítésekor adójának 1 %-át ajánlja a Jász Múzeumért Alapítvány javára.

A befolyt összeget Redemptio c. honismereti lapunk megjelentetésére fordítjuk.

Adószámunk: 18824168-1-16

Jászsági népmesék – A félig nyúzott bakkecske

„Minden mese őrzi annak a kornak az emlékét, amikor az ember nem csak megérteni akarta mindazt, amit látott, hallott, érzékelt és tapasztalt, hanem a dolgok megkérdőjelezése, felülbírálása nélkül benne élt mindebben, mert ebből táplálkozott, ez volt saját természetes erőforrása. Úgy volt jelen a világban, hogy javára szolgált minden, ami körülvette, és ő is javára volt mindennek.”

Boldizsár Ildikó

A fenti idézet valósága jól tükröződik annak az igényes kivitelű, szép meséskönyvnek a tartalmából, amely a Jász Múzeum fennállásának 145. évfordulója tiszteletére jelent meg. A múzeum munkatársai régóta tervezték a különleges népmeseegyűjtemény kiadását. Az elmúlt évben a jászberényi Városi Könyvtár sikerrel pályázott a *Jászsági Népmesepont* létrehozására, melynek egyik eleme volt a kötet kiadása. Így született meg dr. Bathó Edit múzeum-igazgató szerkesztésében *A félig nyúzott bakkecske* című kötet, amely 54 jászsági népmesét tartalmaz. Az egyedülálló vállalkozás kiemelt jelentősége, hogy először teszi hozzáférhetővé az olvasók számára egy kistérség, a Jászság népmesekeincsének darabjait. A kötetből megtudhatjuk, mit meséltek, mit hallgattak az itt élők, és hogyan hagyományozódott át, hogyan változott egy-egy mese a mesélő személyén átformálódva és a helyi sajátosságokhoz igazodva.

A jászsági emberek értékrendjében a munka volt a legfontosabb, de megtalálták az alkalmat a társas együttlétekre is. Ilyenkor rendszerint akadt olyan ízes beszédű mesemondó, akinek történeteit szívesen hallgatták a közösen végzett munkák közben, a hosszú téli estéken, vagy az istállók melegében a felnőttek és a gyerekek egyaránt. Bármilyen nehéz is volt a mindennapok világa, a mese egy időre feledtette a gondokat, általuk egy olyan világba kerültek, ahol a jó elnyeri a jutalmát, és az igazság győz. A gyerekeknek mondott esti mesékben pedig a valóság és álmovilág keveredéséből szövődtek a csodás történetek, melyekben jelen van az igazság, a jószág iránti vágy és a tanító szándék is.

A Jászság gazdag népmesehagyatékából már a 19. század közepétől lejegyeztek néhányat, a 20. század elejétől pedig olyan neves személyiségek ku-

tatták az itt hallott történeteket, mint Berze Nagy János, firtosváraljai Deák Ferenc, bikfalvi Bene Lajos vagy Erdész Sándor, a Jász Múzeum egykori igazgatója és mások. Később is folyamatosan gyűjtötték a meséket, így kerülhettek a kötetbe az utóbbi évtizedekből Molnár István, Faragó Jánosné, Besenyi Vendel, Halla János és Pernyész Livia által gyűjtött népmesék.

A Jászságban összegyűjtött és közreadott népmesék között vannak tündérmesék, legenda- és állatmesék és nagy számban tréfás mesék is. Közös jellemzőjük, hogy a szereplők számára térben és időben semmi sem lehetetlen, megjelenik a mesebeli tündérvilág, a csodás átváltozások, földöntúli lények, ám olykor a kissé félelmetes szörnyek, ijesztő történetek is, melyek a mesék végére általában megnyugtató módon oldódnak fel. A népmesék gyakran fontos erkölcsi értékeket, tanításokat közvetítenek, mely szerint kellő akarattal, kitartással, olykor furfanggal, találmánysággal lényegében minden elérhető. A mesék többségében megjelenik az alapvető emberi értékek, a barátság, hűség és szeretet mindent legyőző ereje.

A kötetben közzétett mesék többsége nem csupán a Jászságban ismert, de sajátos elemei és nyelvezete jászságivá tette ezeket. Vannak egyedi, csak helyben ismert változatok is, mint a *Búza-kalászban lett fiú*, vagy *Az ecetesbordó*.

Nagyon sok mese népnyelvi formában maradt fenn, ami ma már nehezen

lenne érthető. A kötetben ezért a mesék irodalmi nyelven olvashatók, de a *Tündérkirálynő* című mese népnyelven és irodalmi nyelven is megjelent. A régen természetes módon használt népies kifejezések, idegen szavak magyarázata a jegyzetben található.

A kötet a tartalmán túl külső megjelenésével is kedvet csinál az olvasóknak a mesék világát idéző különlegesen szép illusztrációkkal, melyek a városi könyvtár munkatársa, Verseginé Újhegyi Petra alkotásai.

A dr. Bathó Edit által szerkesztett szép és igényes kivitelű kötet méltó ajándék a múzeum jeles évfordulóján, hiszen elsőként teszi közzé elődeink szellemi hagyatékának fontos részét, a Jászság népmeseörökségét.

És hogy mi mindenről olvashatunk a meséskönyvben? A szerkesztői bevezető így foglalja össze a mesék jellemzőit: „Általuk megismerheti a tündérek, a boszorkányok, az óriások világát, az Igazság és a Hamisság párharcat, az aranyzarvas és a félig nyúzott bakkecske történetét. Megtudhatjuk mit csinált Hamu Jankó, Csalóka Péter, Arasztos Tóbiás, Babszem Jankó, Bolond Mihók és Paprika Jancsi, de az is kiderül, hogyan találkozott Jézus és Szent Péter a lusta legénnyel, hogyan járt túl a szégyen ember a gazdag ember eszén, és hogyan vágta le a cigány egyszerre a sárkány mind a tizenkét fejét.

S aki ezeket a történeteket nem hiszi, hát járjon utána!”

Ehhez pedig az első lépés, ha a Kedves Olvasó elolvassa, és gyermekeinek, unokáinak meséli ezeket a varázslatos világot idéző tanulságos, szórakoztató, nem ritkán tréfás történeteket, a Jászság különleges meséskönyvét, amit felnőttek és gyerekek számára egyaránt jó szívvel ajánlhatunk.

A félig nyúzott bakkecske. Népmesék a Jászságból. Jászberény, 2019. A szöveget gondozta és szerkesztette dr. Bathó Edit. Technikai munkatársak: Bugyi Gábor, Papné Varga Bernadett. Színes képekkel illusztrált, 224 oldal, kemény kötésben. Nyomdai kivitelezés: Artander Kft. és Signal-Print Kft., Jászberény.

A kötet a *Jászsági Népmesepont* létrehozása című EFOP-3.3.4-17-2017-00001 azonosító számú pályázat támogatásával valósult meg.

Papp Izabella ny. levéltáros

A Jászfényszaruért Alapítvány negyedszázados működésének ünnepe, könyvbemutatóval

Az elmúlt év december 14-én, szombaton a jászfényszarui Városháza dísztermébe folyamatosan érkeztek a meghívottak, és a helyi érdeklődők. A résztvevőket a FÉBE elnökség tagjai és az alapítvány kurátorai fogadták. A regisztráció szerint 97 fő jelent meg az ünnepségen.

A jubileumi rendezvény résztvevőit Jászfényszaru Város Önkormányzata, a Fényszaruiak Baráti Egyesülete, a Jászfényszaruért Alapítvány nevében **Tóth Tibor**, az alapítványt alapító egyesület elnöke köszöntötte, majd bejelentette: „a mai ünnepségnek két célja van, egyrészt méltóképen emlékezzünk a Jászfényszaruért Alapítvány első negyedszázadára, melynek tiszteletére az alapítvány a támogatók segítségével ünnepi kötetet jelentetett meg.

Fájó, de megkerülhetetlen tény, hogy ma most nem az alapító elnöknek kellene itt állnia, hanem a Mészáros László padtársamnak, barátomnak, munkatársamnak, a FÉBE alapító titkárnak, a Jászfényszaruért Alapítvány több mint 25 évig vezető elnökének, a FÉBE Örökös Tagjának, a város díszpolgárának. Sajnos már csak szívünkben és emlékeinkben van velünk. Szerettei közül felesége Zsuzsanna és fia László itt van körülünkben.

Az emlékezés gyertyáját meggyújtva emlékezzünk elsősorban Lacira, de Hild Viktorra (1855–1929), Kiss József-re (1924–1989) az utóbbiak emlékére ajánlottuk a kiadványt, de mindenki másra, aki már nincs közöttünk. Kérem Szabó Imrefia Bélát és Tamus Béla nyugalmazott építész, a FÉBE elnökségi tagot, Laci általános iskolai osztálytársait gyűjtsák meg a tisztelet lángját.”

Dr. Kiss Dávid Sándor egyetemi docens, a FÉBE elnökség tagja együtt érző szeretetünk jelenként virágcsokrot adott át Mészáros Lászlónak.

Győriné dr. Czeglédi Márta polgármester nyitotta meg a rendezvényt, örömeinek adott hangot, hogy a város a jubileum kapcsán egy új tanulmány kötettel, a város régészeti monográfiájával lett gazdagabb. Ezt követően került sor az előadásokra.

Elsőként az az előadó következett, aki szinte napra pontosan egy éve, december 15-én az első néprajzi gyűj-

temény, a „Falumúzeum” létre jöttének fél évszázados jubileuma alkalmából tartott konferencia befejezésével, a baráti beszélgetés során kezdeményezte a kiadvány kiadását. Az alapítvány részéről Mészáros László nyitott volt az ötlet megvalósítására. Márciusban már az

nárok szerepét, akik sokakban, így nálá is, vagy Kolozs Istvánban elültették az érdeklődés magját a település múltjának, régészetének megismerésére. Dr. Selmeczi László a 90-es évek második felében végzett régészeti ásatásai, majd az ipari parkban folyó beruházások

Mészáros Lászlóné átveszi az ajándékot
dr. Voller Erikától és Tóth Tibortól

Fotó: Banka Csaba

A könyvbemutató előadói balról jobbra: Dr. Selmeczi László, Gulyás András Zoltán, Dr. Masek Zsófia és Dr. Mordovin Maxim

Fotó: Glonczy Rudolf

anyagi forrás nagy része rendelkezésre állt, mint egy gyermek, kilenc hónapra megszületett a tudományos könyv.

A könyvben **dr. Langó Péternek** két tanulmánya is szerepel. Kiselőadásának témája: *Jászfényszaru régészeti kutatása a múltban és napjainkban*. Előadásában kiemelte a nagy elődök Kiss József, Lantos Péter általános iskolai ta-

kapcsán folytatott feltárási munkák rengeteg új ismerettel és lelettel szolgáltak.

A következő előadást **Gulyás András Zoltán** tartotta. A könyv szerkesztésén túl öt tanulmány társszerzője, a katalógus és színes melléklet összeállítója. Előadásában sok személyes élményt is
(folytatás a 26. oldalon)

(folytatás a 25. oldalról)

elmondott, mivel 2018-ban a munkája nagyrészt Jászfényszaru régészeti feltárásához kötődött.

Az előadások további folytatását **Szabó Krisztina** énekművész, tanár Koltay Gergely: Honfoglalásból *Kell még egy szó* című dalának eléneklése szakította meg.

Dr. Langó Péter régész az előadását tartja

Fotó: Banka Csaba

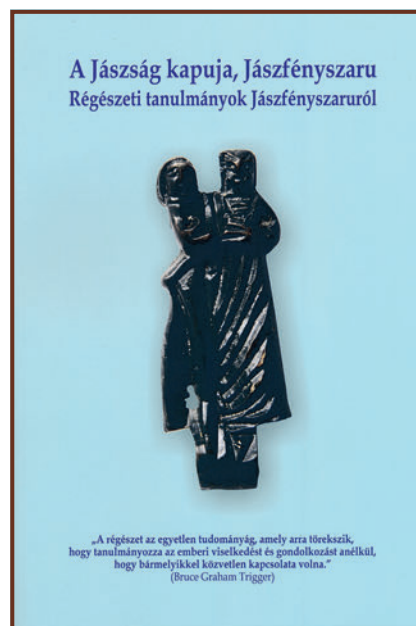
A következő előadó **dr. Masek Zsófia**, az MTA Régészeti Intézetének régésze, tudományos segédmunkatárs *A szarmaták öröksége* címmel tartott előadást. Jászfényszaru a feltárás során nagyon sok szarmata objektumot találtak és tártak fel.

A szünet előtt a negyedik előadótól, **dr. Selmeczi Lászlótól** a *Jászok Jászfényszarun* címmel hallottunk érdekes megállapításokat. Hozzánk időben ez állt legközelebb, mégis hagyott nyitott kérdéseket, amely még régészeti igazolást vár a további feltárások során.

A kávé szünet után **dr. Mordovin Maxim**, az Eötvös Loránd Tudományegyetem BTK Régészeti Intézet Népvándorlás Kori és Középkori Régészeti Tanszékének egyetemi docense mutatott be *A Jászság kapuja, Jászfényszaru* – Régészeti tanulmányok Jászfényszaruról című kiadványt. 224 oldalon ismerheti meg az olvasó Jászfényszaru régészeti monográfiáját. A tizennyolc tanulmányt gazdagon szemlélteti fekete-fehér kép. Huszonhárom oldalon a katalógusban több mint 160, az ásatás során feltárt használati eszköz pontos méretszerű leírása, kora és talált helye szerepel, fekete-fehér fotó is látható oldalanként néhány esetben. A 10 oldalas színes mellékletben a lelőhelyek térképei, és a katalógus szám szerinti talált eszközök színes fotói láthatók.

Szerinte ennél jobb és tartósabb települési marketing nem létezik, a könyv megállapításait szerte a világon, különösen a magyarok betelepülést megelőző időszakot nézve a szerzői tanulmányokra hivatkozva nézik, olvassák. Minden esetben megjelenik Jászfényszaru neve, egyúttal kíváncsiak lesznek magára a városra is.

A könyv végén nyolc oldalban a Jászfényszaruért Alapítvány negyedszázados tevékenységét dióhéjban összegezte Mészáros László és Tóth Tibor.

A tanulmánykötet címlapja

Szabó Krisztina a közelgő karácsonyi ünnepek kapcsán Koltay Gergely (Kormorán) *A szeretet az egyetlen* című dalt énekelte el a jelenlévők nagy örömeire.

A Jászfényszaruért Alapítvány negyedszázadáról röviden az alapító FÉBE elnöke szólt.

Az alapítvány kuratóriuma szerényen, csendben, de igen eredményesen végezte a munkáját.

Az alapítvány a negyedszázad alatt 38,3 millió bevételre tett szert, legnagyobb részben adományok magán és jogi személyektől, közel 10 milliót SZJA 1 %-ból, pályázatból 5 millió Ft-ot.

A kuratórium a huszonöt év alatt helyi kiadványok, elsősorban könyvek megjelenését, emlékérmek, és két esetben CD kiadását összesen 6,5 millió Ft értékben támogatott. Régi egyházi emlékek megőrzésére, felújítására 2 milliót, városszépítésre, új értékek emléktáblák, szobrok létrehozására 4,7 milliót, programokra, rendezvényekre, közösségek támogatására 5,4 millió forintot fordított.

A kuratórium Alapítványi ösztöndíjat hozott létre tehetséges, majd rászoruló főiskolai, egyetemi hallgatók támogatására. A programban 1995 és 2015 között 44 helyi fiatal tanévenként 10 hónapon át folyamatosan, évek során növekvő havi összeggel támogatott, összesen 5,9 millió forintértékben.

Jászfényszaruhoz kötődő szakdolgozatok támogatásában, amely gyakorlatilag a bekötés összegét jelentette 14 fő részesült 125 ezer Ft összegben.

A helyi általános iskola diákjainak a kezdetektől kiemelkedő tanulmányi teljesítményét értékes könyvekkel, 2009/10-es tanévtől Kazinczy-ezüstéremmel is elismeri. A 25 tanév során a 157 jutalomkönyvet és 18 ezüstérmet mappában adott át, melynek költsége a 0,5 millió Ft-ot meghaladta.

A feladatokra fordított összeg 25 millió Ft, amely évente átlag több mint 1 milliót jelentett.

A alapító nevében köszönöm a kuratórium minden tagjának munkáját. Köszönöm Jászfényszaru Város Önkormányzatának, vállalkozóknak, intézményeknek és mindenkinek, aki az elmúlt 25 évben tevékenységüket, céljaik megvalósítását bármilyen módon és formában önzetlenül segítette, támogatta.

Az alapítvány gazdasági helyzete az elmúlt 2-3 évben nehezedett, ugyan jelentős a törzstőkéje, több mint 10 millió Ft, azonban a bevételek lecsökkentek. Nincs kamatbevétel, jogi személyek államkötvényt nem vehetnek, 1 %-os felajánlások is jelentősen lecsökkentek. Az adományozó kedvű személyek, illetve vállalkozások is a FÉBE-ből megszűnésével már nem jelentkeznek. A törzstőkét nem lehet felélni, mert

mérleghiányos lesz az alapítvány, ami a közhasznúsági státusz elvesztését jelenti. Összegezve, lesz megoldandó feladata az új vezetésnek az elkövetkező években.

A negyedszázad sikerének elismerésére, a jubileumi nap emlékére, köszönetképpen dr. Voller Erika a Jászfényszaruért Alapítvány elnöke egy akvarellfestményt adott át Mészáros Lászlónénak.

Az ünnepség hátralévő részében Gulyás András Zoltán, akinek szer-

kesztőként ez volt az első kötete, megköszönte a jelenlévő szerzők, Tóth Tibor társszerkesztő, Bagi László tördelő, grafikus, Botkáné Sárközi Ildikó és Kotánné Kovács Tímea anyanyelvi lektorok munkáját. A nyomdai munkálatok Budapesten Prime Rate Kft.-nél készültek. Köszönet Jászfényszaru Város Önkormányzatának, az Ipari Centrum Kft.-nek, a Szűcs Mihály Huszárbandériumnak, Sándor Csillának (Budaörs) és Zielbauer Jánosnak (Budapest,) hogy anyagilag hozzájárultak a

könyv megjelentetéséhez. A szerkesztő és az alapítvány elnöke köszönetképpen a szerzőknek, segítőknek, támogatóknak tiszteletpéldányokat adtak át. A jelenlévő előfizetők átvehették a megrendelt példányokat és dedikálásra is sor került.

Azok, akik a könyvre nem fizetnek elő, 2000 forintért Baranyi Józsefnénál (Szabadság út 102.), Tóth Tibornál a Városi Értéktárban (Szentcsalád tér 12.) megvásárolhatják.

Tóth Tibor, a FÉBE elnöke

Gyökerek és szárnyak Családtörténeti kiállítás a Túri Fazekas Múzeumban

Jeles alkalom adta az ötletet e kiállítás megrendezésére, 10 éves lett a Bodoki Fodor Helytörténeti Egyesület Családkutató Tagozata. Adódik a kérdés, hogyan is kezdődött? 2009 májusában a BFHE „Családom története” címmel pályázatot hirdetett, mezőtúri kötődésű és vonatkozású család vagy személy történetét bemutató pályamunka megírására. A pályázat kiírását követően született meg az ötlet, hogy az egyesületen belül jöjjön létre egy klubszerűen működő, családkutatással foglalkozó csoport. Így alakítottuk meg az egyesület Családkutató tagozatát. Tudomásunk szerint ebben a formában mi voltunk az elsők az országban. Azóta szerencsére sokan felismerték a közös kutatás előnyeit, és sorra alakulnak a hozzánk hasonló klubok művelődési házakhoz, könyvtárakhoz, múzeumokhoz kapcsolódva, vagy éppen önálló egyesületi formát választva.

Célunk az volt, hogy egymást segítve haladjunk előre a sok időt, energiát és körültekintést kívánó munkában. Tapasztalatainkat megosztva nem kell mindenkinek ugyanazokba a zsákutcákba bemenni. Az elképzelés támogatóra talált nemcsak az egyesület elnökénél, Szabó Andrásnál, hanem a Móricz Zsigmond Városi Könyvtár akkori vezetőjénél, Berczeliné Boldog Máriánál is.

2009. szeptember 17-én és 18-án tartottuk az első összejövetelünket. A kölcsönös ismerkedést, szervezési kérdések tisztázását követően megkezdtük az előre elhatározott tematika szerinti munkát, amely eleinte a legfontosabb
(folytatás a 28. oldalon)

Levéltár látogatás 2014-ben a MNL Bécsi kapu téri épületében Fotó: Ari Ilona

Csöngye Attila levéltár-igazgató megnyitja a tárlatot

Fotó: Soltész Tamás

(folytatás a 27. oldalról)

elméleti és gyakorlati kérdések köré csoportosult. Sorra vettük a családtörténet kutatás fázisait, a legfontosabb forrásokat és azok feltalálási helyét. Majd ezek az előadások továbbfejlesztve, hozzá igazítva a megyei igényekhez átkerültek a testvér családkutató csapathoz, a szolnoki Aba-Novák Agóra Kulturális Központ égisze alatt 2011-ben megalakult Családkutató klubhoz, majd egy nagysikerű módszertani füzet sorozat lett belőle.

hívtuk. Ismét volt olvasósarok, ahol a nyomtatott és kéziratos családtörténeteket, helytörténeti írásokat vagy a témához kapcsolódó köteteket vehette kézbe az érdeklődő. A bemutatkozást Pusztai Zsolt múzeumigazgató által a tagokkal készített riportfilm is színesítette, amely szintén a bejáratnál elhelyezett vetítőn fogadta az érdeklődőket.

A saját familiánkról szóló mondani-valónkat néhány esetben nem a szokványos családfák köré fűztük fel, hanem különleges eszközöket is igénybe

igyekeztünk felhívni a figyelmet és méltó emléket állítani főként a vérzivataros 20. század hadviseltjeinek. Egyelőre a saját és az elért ismerősök családjában fellelhető relikviák (fényképek, levelek, dokumentumok, tábori lapok, tárgyi emlékek, elbeszélések stb.) alapján készültek írások, de ezzel szeretnénk a városban egy mozgalmat elindítani. Tekintettel a nagy érdeklődésre és biztatásra, érdemes lenne a járvány utáni időkből szakmai támogatókat keresve nagyobb körben terjeszteni.

A kiállítás február 8-i megnyitójára sokan jöttek el, nem fértünk el a legnagyobb kiállító teremben, amit a szomszédhelyiségekbe vitt hangosítással orvosoltak a házigazdák. A Gyökerek és szárnyak alap gondolat mellett a bemutatónk viselhetne volna az összetartozás vagy együttműködés alcímet is. Ez nemcsak a létrehozók összefogásán vagy a kiállított tárgyakon, az olvasósarokban elhelyezett köteteken, hanem a megnyitón résztvevőkön is lemérhető volt.

Az ünnepi hangulatot az Öcsödi Hagyományőrző Népdalkör két mezőtúri citerása, a Kóta-díjas Csider István és Iván János kíséretében előadott népdalcsokor alapozta meg. Majd Batha Attila önkormányzati képviselő üdvözölte a vendégeket, a megnyitót Csöngé Attila, az MNL Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár igazgatója tartotta. A megnyitó teljes egészében megnézhető a <https://mail.google.com/mail/u/0/#search/soltesznekesseva51%40gmail.com/KtbxLwgdfgwfcjCqLVNxPNKVCgWqRfgjJV?projector=1> oldalon.

A járványveszély miatt sajnos bezárt a múzeum, ezért a vetítéssel egybekötött kiállítás vezetésből csak két alkalom valósult meg. Rögtön a megnyitót követő héten, február 14-én nagy örömmel láttuk vendégül a szolnoki családkutatók népes csapatát és a mezőtúri látogatókat is. Február 27-én a meghirdetett kiállítás-vezetés mellé egész napos program társult, ahol a gyulai kisebb létszámú küldöttsége mellé több mezőtúri is csatlakozott.

Örömmel hallottuk a múzeum munkatársaitól, hogy a „Gyökerek és szárnyak” című jubileumi kiállításnak mégis nagy sikere volt. Az előre kiírt időpontokon túl is sok látogatót vonzott, akik elismeréssel nyilatkoztak a látottakról.

Ari Ilona,
a BFHE Családkutató Tagozatának vezetője

Gyalog Magda népdal- és citeraművész fellépő ruhája és tanyamodel színesítette a tárlatot

Fotó: Asztalos Csaba

Az eltelt évek közös munkálkodásának számos eredményét ebben az írásban nem lehet bemutatni, helyette inkább esszen szó a kiállításunkról. Ez a mostani a 2015-ben széles érdeklődést keltett első bemutatkozásunk továbbgondolása. Az őseket feltáró kutatásaink eredményei mellett egy-egy villanásra sikerült megmutatnunk merre tartottak, meddig jutottak az egyes családok leszármazottai. Ez adta a címet is, és jelentette a több részre tagolódó kiállítás gerincét.

Az első teremben bemutattuk a mezőtúri családkutatók csapatát, két alapkérdésre keresve a választ. Honnan indult a gondolat 10 évvel ezelőtt: együtt kutatni a családjaink történetét, és kik segítettek az ötlet valóra váltását? Mit végeztünk egy évtized alatt, milyen eredményeink születtek? Mindezt közel 200 fotóval illusztráltuk, amelyekből csak töredék jutott a falra, a bőség miatt a számítógépet is segítségül

vettünk. Készült festményekkel tűzdelt idősor, az életmódot bemutató tanyamakett, egy tősgyökeres mezőtúri családot bemutató film. Hogy csak egy-két érdekességet említsék. Néhány esetben, amikor több száz személy adatainak bemutatását kellett megoldanunk, egy családfa készítő program segítségét vettük igénybe.

Ezek nemcsak a kiállítás időtartama alatt voltak megtekinthetőek, hanem a terveinkben a folyamatos bővítés és elérhetővé tétel is szerepel, amelyre a Bodoki Fodor Helytörténeti Egyesület és a Turi Fazekas Múzeum nyújt majd lehetőséget. Természetesen néhány különleges, vagy éppen az adott korra vagy helyzetre jellemző, de már a fiatalabb korosztály számára ismeretlen tárgyat, fényképet, dokumentumot is felvonultattunk.

A csekély előzetes hírverés dacára meglepően gazdag lett a részlet, amely a Katonatörténetek címet kapta. Ezzel

45 éves a Népi Díszítőművészeti Kézimunka Szakkör Túrkevéen A Nagykunság legrégebben alkotó szakköre

A hímzések az otthonainkban különféle textileken, öltözékünkön megjelenő díszítmények, melyek a mindennapi életet és az ünnepeket hivatottak szebbé és színesebbé tenni.

Az emberélet fordulóihoz, a családi, közösségi élet jelentősebb eseményeihez, szokásaihoz hozzátartoztak a hímzett kiegészítők.

A kézimunkák texturája, színvilága és díszítőelemei nagyon gazdagok, jellegzetesek, legtöbbször virágmotívumokat ábrázolnak. Megismerve a hímzések stílusjegyeit, a hozzájuk tartozó mintakincseket, pontosan be tudjuk azonosítani, hogy melyik korszakban, melyik tájegység, néprajzi vagy nemzetiségi csoporthoz tartoznak. Fontos üzenetet hordoznak ősink életéről, azok mindennapjairól, szokásairól, örömeikről, bánataikról. Egy-egy kézimunka megmutatja készítőjének kez ügyességét, ízlését, kreativitását, szorgalmát.

A múltat felidézni, megőrizni, és általa a jövő generációnak bemutatni, átadni ősink tudását céllal jött létre 1975. február 10-én, 45 éve, a Városi Művelődési központban a túrkevei Népi Díszítőművészeti szakkör. Alapítója Szádvári Andrásné Sallai Margit, aki 16 éven át vezette a szakkör munkáját. Halála után Rácz Kálmánné vette át a stafétát, jelenlegi vezetője 2005-től Nagy Istvánné.

45 éve! Ennek a 45 év munkájának számadására rendeztek kiállítást. A kiállított, több mint száz kézimunka között nem találunk két egyformát. Ez adódik az előbb említett okokból: minden hímzőnek megvan a saját stílusvilága, kez ügyessége, és természetesen a hímzésfélések sokszínűsége miatt is.

A hímzők megalakulásának két fontos célja volt. Az egyik, hogy alapítója a hímzők tagokkal megismertesse a magyarországi hímzések fajtáit. Ha végignézzük a kiállítási munkákat, akkor a kunhímzésen kívül találunk köztük hővejt, gömöri csomosát, komádi fehérhímzést, szálhúzásost, felvidéki vagdalásost, úri hímzést, riselt, kereszt szemeset, gobelint és vert csipkét.

A szakkör megalakulásának másik, és fontos elgondolása az volt, hogy a köztudatba visszahozza a kunhímzést, a kun ember díszítőművészetének ezen ágát.

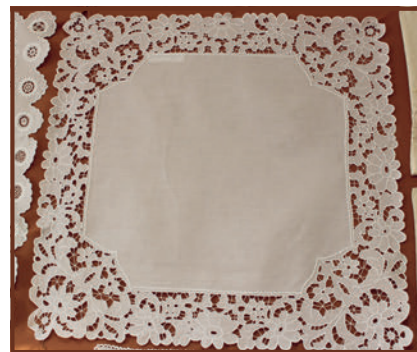

Bón Andrea néprajzkutató
Fotó: Barthá Júlia

Még Szádvári Andrásné tűzte ki célul a kunhímzés újbóli felfedezésében és elterjesztésében rejlő lehetőséget. Segítője és szakmai tanácsadója Fél Edit néprajzkutató és Fejér Mária tanárnő volt. Annak érdekében, hogy a régi mintakincset megmentsék, a kun nép díszítőművészetének hagyományát feleleveníthessék, a múzeumok által őrzött kunhímzéses textilek mintáját gyűjtötte, másolta le, amiket a mai napig, halála után is használnak a szakkörben. A rendszeresen megrendezett helyi tárlaton kívül a Finta Múzeum szervezésében, a környékbeli településeken is lehetőségük volt kiállításokon

bemutatkozni. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Népművészeti Egyesület Tiszavárkonyban megnyitott alkotóháza részére több mint 30 kunhímzéses textíliát adományoztak az 1990-es évek elején. Szádvári Andrásné kivette részét a kunhímzés tanításából is. Mezőtúron és Tiszaföldváron is segítette az alkotni vágyó asszonyokat.

1995-ben létrehoztak a művelődési központ épületében egy állandó kiállítást, mely helyt ad az 1975-től gyűjtött, hímzett textiljeiknek, hagyományörző munkáiknak. A túrkevei asszonyok is felvállalták e hagyomány éltetését, továbbvitelét.

Részlet a kiállításból • Fotó: B. A.

A szakkör a legszebb alkotásaival szinte mindig ott volt, s ott van ma is a különböző megmérettetéseken, a Kiss Jankó Bori országos bemutatón és az Élő népművészet tárlatokon, ahol szép eredményeket értek el. Munkájuk eredményének bizonyítéka a sok elnyert díj, zsűrizett textília, oklevél és elismerés. Alkotó táborokban, iskolai bemutatókon, kiállításokon, pályázatokon, vásárokon vesznek részt. Évtizedeken át tartó munkájukkal, rendezvényeiken való megjelenésükkel felhívják a figyelmet a kunhímzés hagyományára és díszítőművészetük, számukra méltatlan nélkülözésére. A Nagykunsgot képviselő művészek, hagyományörző vezetők ruháira, a túrkevei népdalkör fellépő blúzaira is a kunhímzés motívumai kerültek. A helyi református templomot is az ő hímzéseik díszítik. Folytatva a hagyományokat, amíg a szakkör létezik, a kunhímzésnek mindig helye lesz benne. A jubileumi kiállítás megnyitóján elsőként Farkas Rozália, (folytatás a 30. oldalon)

(folytatás a 29. oldalról)

a Madarász Károly Művelődési Ház és Városi Könyvtár Igazgatónöje köszöntötte a megjelent szakköri tagokat, a meghívott vendégeket és érdeklődőket, majd a Madarász Károly népdalkör és a Kistücsök néptáncsoport adta elő ünnepi műsorát. A kiállítás megnyitására engem kértek fel. Végezetül, egy hatalmas tortával köszöntötték a 45 éves szakkört, és köszöntek meg eddigi munkájukat, s kívántak még ugyan annyi dolgos évet, mint amennyit már maguk mögött tudhatnak.

Részemről nagy megtiszteltetés volt az, hogy felkértek a kiállítás megnyitására. A türkevei hímző körhöz, és jelenlegi vezetőjéhez, Nagy Istvánné, Esztike nénihez fűződő személyes kapcsolatomnak köszönhetem a kunhímzés iránti érdeklődésemet, és e téren megtett munkásságomat. Már több mint egy évtizede, amikor először találkoztam a kunhímzéssel Lengyel Gyöngyi könyvében, ahol csak olvastam róla, de képet nem közöltek róla.

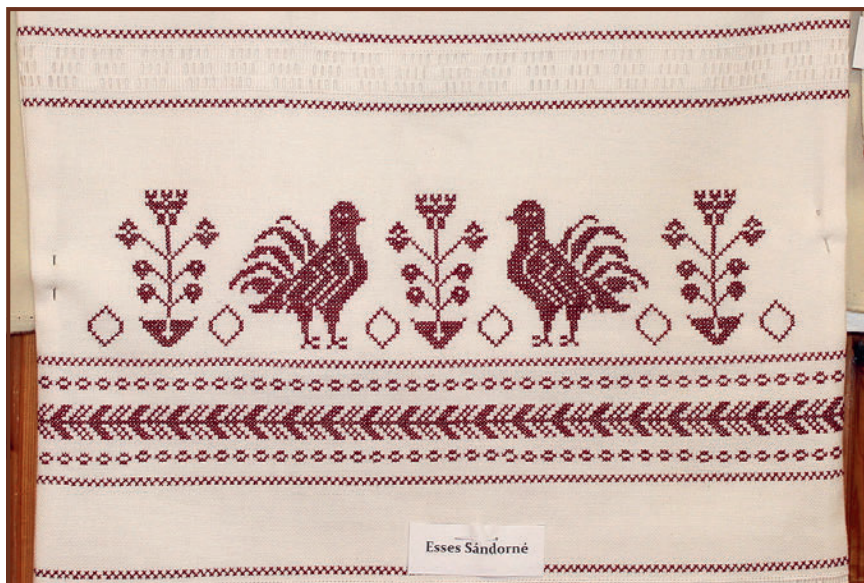
Felkeltette érdeklődésemet, vajon, milyen is lehet? Kutatásaim Türkevére vezettek, a Díszítő művészeti szakkör vezetőjéhez, Nagy Istvánné, Esztike nénihez. Ő volt az, akitől először láttam a hímzést, kezembe foghattam, majd megtanultam annak fortélyait. Mert nem egyszerű ám a hamislapos öltéssel hímezni! Beleszerettem a kunhímzésbe, és ez a szerelem oly meghatározó lett, hogy a Debreceni Egyetem Néprajz Tanszékére íródott első szakdolgozatom kutatási témája a kunhímzés volt. Ez a „találkozás” lett az előfutára annak a hosszú útnak, melynek végeredményeként, 2019. július végére elkészült a kunhímzés Szellemi Kulturális Örökség Hazai listájára beadott felterjesztés.

Még egyszer köszönet érte! Köszönöm Esztike néninek, hogy akkor megmutatta és általa beleszerethettem a kunhímzésbe.

Végezetül, kívánom, hogy azok a dolgos kezek, amelyek folyamatosan, szebbnél-szebb kézimunkákkal örveztetnek meg minket, még nagyon sokáig alkothassanak! Kívánom, ami nagyon fontos, hogy legyen utánpótlása a szakkörnek, olyan fiatalok, akik azt az utat, kezdeményezést, amit egykor, 45 évvel ezelőtt Szádvári Andrásné kitűzött, folytatni akarják.

Sok sikert az elkövetkezendőkben, és köszönöm a munkásságukat!

Bán Andrea néprajzkutató

Részlet a kiállításból

Fotó: B. A.

Kunhímzéses drapéria

Fotó: B. A.

Részlet a kiállításból

Fotó: B. A.

EMLÉKEINK SUBLÓTJÁBÓL

Régi jászberényi polgárházak 4. rész

1.) Zámár Kiss József gazdálkodó háza – Jászberény, Fazekas utca 1.

Épült: ~1900, eklektikus, historizáló stílusban.

Építette: Zámár Kiss József (1862-1930) redemptus gazdálkodó, szőlőtermelő.

2. tulajdonos: dr. Zámár Kiss József (1899-1977), kinek Kálmán nevű testvére boraival borkiállításokon nagydíjakat nyert. A házat államosították, majd sokáig az Aprítógépgyár munkásszállása volt. 1995 körül Kasza Lajos tulajdonába került, hosszú ideig Fitness-szalonnak működött benne, 2018-ban lebontották.

1. Zámár Kiss József háza

2.) Kiss Sándor építési vállalkozó háza – Jászberény, Költő u. 2.

Épült: ~ 1920-22 között historizáló stíluselemekkel, de már modernebb vonások is felfedezhetők rajta.

A bejárati kapuja egy csodálatos asztalos munka.

Építette: Kis Sándor építési vállalkozó (1883-1959), akinek nevéhez a berényi Posta (1935) és a Központi Iskola épülete (1937) is fűződik.

1. tulajdonos: Kis Sándor és felesége, Göblyös Ilona. Államosították, majd később a család visszakapta az épületet. Lakói voltak: Fekete Kálmán általános iskolai tanár, Detki Kálmán tanár és a Bodnár tanár-család.

2. tulajdonos Kis Sándor és feleségének leszármazottjai: Mízsei Margit Natália és Kis Ilona, ifj. Dr. Kis Sándor leszármazottjai, akik eladták az ingatlant.

3. tulajdonos: Bóna László (1949-)

2. Kiss Sándor építési vállalkozó háza

3.) Piffkó Dezső háza – Jászberény, Nádor u. 14.

Épült: 1930-31-ben, jellemzője az asszimetriás utcafront, toronnyal hangsúlyozott sarok.

Építette: Piffkó Dezső saját részére, de hamarosan eladta.

Építész: Piffkó Dezső, kinek nevéhez a Bank (1904) és a Riszner ház helyén épült Adóhivatal (ma Rendőrkapitányság működik benne) építése is fűződik.

1. tulajdonos: Piffkó Dezső építész

2. tulajdonos: Dávid Irén (Koháriné) és Dávid Mária

3. tulajdonos: 1965 óta Bóna Mária (1950-)

A földszinti részben üzlethelység található és a ház már fürdőszobával épült.

3. Piffkó Dezső háza

Sárközi Ágnes helytörténeti kutató
Folytatjuk

A jászkapitányok tanácsa ülésezett Jászkiséren

Mindennapjainkat átszövő járvány megelőzési teendőink mellett, szeretnék betekintést nyújtani a jászkapitányok életébe. 2003-óta viselem a jászkapitányi címet, szülőfalumban, Jásztelken választottak meg erre a tisztségre, elszármazottként ismerték el életutamat és társadalmi tevékenységemet. A kapitányi tisztségemre azóta is büszke vagyok.

Nemes József Jászkiséren regnáló jászkapitány hívta össze a jászkapitányok hagyományos tavaszi tanácsát

emlékoszlopot, melyet a Jászkapitányok Tanácsa állít fel a jeles évforduló emlékére.

A tanácskozáson Zámboi János emeritus jászkapitány bemutatta a Jánoshida Község Önkormányzata által felkért új jászkapitányt, Pesti Róbertet, aki fiatal kora ellenére tíz éve szervezi a Hagyományok Hétvégéje rendezvényt a Bartal tanyán, és komoly lovas múlttal is rendelkezik. Az új jászkapitányt a következő Jász Világtalálkozón iktatják majd be tisztségébe.

Jászkapitányok és jászkapitányok csoportképe

Fotó: Dobos Gergő

március 13-án, amelynek Lukácsi György polgármester úr biztosított helyet a Művelődés házában.

A tanácskozást Nemes József nyitotta meg, majd Hortiné dr. Bathó Edit, a Jász Múzeum igazgatója, a jászkapitányi tanács szakmai segítője adott információt a hagyományörzés aktuálisairól.

Az ülés témái között szerepelt az éves programok megbeszélése, amelyben kiemelt figyelmet kapott a Jászkun Redemptio méltó megünneplése.

A tervezett programok közül a járványveszély miatt már biztos, hogy elmarad a jászkun kapitányok kunhegyesi tanácskozása és a Jánoshidán megrendezésre kerülő XXVI. Jász Világtalálkozó.

A Jászkun Redemptio 275 éves évfordulóját ünnepeljük ebben az évben. Május 6-ra Dávid Sándor faragó népi iparművész, Jászszentandrás jászkapitánya fogja elkészíteni azt a tölgyfa

Szó volt még az 1745 és 1876 között működő jászkapitányok emlékét őrző jászberényi Kapitány-kertről, és a kertben felállítandó, a már elhunyt, jelenkori jász- és kunkapitányok emlékét megőrkítő obeliszkről is.

Minden jászkapitányt elkísért a felesége is, hiszen a kapitányi élet elképzelhetetlen a kapitányné nélkül, akik a hagyományörző munkából szintén derekasan kiveszik a részüket.

A bő kétórás tanácskozás után a házigazdák, Nemes József jászkapitány úr és felesége, Ilona asszony, valamint kedves családtagjaik jellegzetes helyi népi ételekkel kínálták meg a résztvevőket, és a rendkívül ízletes jászkiséri birkapörkölt és szárított rétes mellett természetesen nem maradhatott el a finom vírusölő házipálinka sem.

Köszönjük Nemes József jászkapitány úrnak és Ilona asszonynak ezt a kellemes estét!

Tamás Zoltán
emeritus jászkapitány

Lapunk szerzői

Ari Ilona, a BFHE Családkutató

Tagozatának elnöke, Budapest

Babós Lajos helytörténeti kutató, Budapest

Bán Andrea néprajzkutató,

Törökszentmiklós

Benedek József szakkörvezető, Jászkisér

† **Benkéné Reinelt Mária** költőné,

Jászberény

Csörgő Terézia, a Lehel Vezér Gimnázium

nyugalmazott kémia-biológia szakos

tanára, Jászberény

Fodor István Ferenc helytörténeti kutató,

Jászjánhalmi

Illés Anita újságíró, Jászberény

Kókai Magdolna néprajzkutató, Jászberény

Dr. Körei Nagy Katalin hagyományörző,

Jászberény

Metykó Béla helytörténeti kutató,

Jászberény

Papp Izabella levéltáros, Jászboldogháza

Sárközi Ágnes helytörténeti kutató,

Jászberény

Székely Gábor magángyűjtő, helytörténeti

kutató, Kunszentmiklós

Tamás Zoltán emeritus jászkapitány,

Jászberény

Tóth Tibor, a FÉBE elnöke, Jászfényszaru

Varga Istvánné magyar-történelem szakos

tanár, Fülöpszállás

Fr. Varga Kamill ferences szerzetes,

Szombathely

LAPZÁRTA

Rendszeres és alkalmi szerzőink figyelmébe ajánljuk, hogy a következő lapszámunk 2020. június végén jelenik meg. A kéziratokat és a fotókat elsősorban e-mailen legkésőbb 2020. május 31-ig kérjük eljuttatni a szerkesztőségbe.

Lapunk a Jászsági Önkormányzatok Szövetsége támogatásával jelenik meg.

REDEMPTIO

A jász és kun települések honismereti lapja

Megjelenik kéthavonta

Kiadja a Jász Múzeumért Alapítvány
Felelős szerkesztő: Hortiné dr. Bathó Edit

A szerkesztőbizottság tagjai:

Bugyi Gábor, Papné Varga Bernadett,
Kókai Magdolna

Előkészítési munkák:

Bugyi Gábor, Papné Varga Bernadett

A kiadó és a szerkesztőség címe:

5100 Jászberény, Táncsics M. u. 5.

Tel./fax: 57/502-610

E-mail: jaszmuzeum@gmail.com

www.jaszmuzeum.hu

ISSN 1218-9553

Nyomdai kivitelezés: ARTANDER Kft.

Tel.: 57/500-960 • www.artander.hu